

L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA A MENORCA. ESTUDI INICIAL

Elaboració:

Observatori Socioambiental de Menorca

Institut Menorquí d'Estudis

Universitat Autònoma de Barcelona

obsam

IME
Institut Menorquí d'Estudis

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Agost 2016.

L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA A MENORCA. ESTUDI INICIAL

AGOST 2016

Autora:

Ester Garcia i Cortés

Revisió:

Borja Pellejero Garriga.

Coordinador del projecte: David Carreras Martí, director de l'OBSAM.

Coordinadora de practiques: Asunción Blanco Romero de la UAB.

Imatge de portada: Custòdia Agrària del GOB-Menorca.

Agraïments:

Volem agrair les aportacions de:

Guillem Alfocea i Bartomeu Pons de l'Associació de Productors d'Agricultura Ecològica de Menorca

Raquel Hernández de Càritas Diocesana de Menorca

Joan Camps de la Cooperativa de Consum San Crispín

Cristòfol Mascaró de GOB Menorca

Xavier Camps del Grup Local Som Energia Menorca

Núria Llabrés de VSF Justícia Alimentària Global

També a totes les institucions, entitats, empreses i particulars que, voluntàriament i de forma gratuïta ens han cedit les seves dades i les informacions que han fet possible l'elaboració d'aquest informe.

Per citació bibliogràfica:

Garcia, E.,Pellejero, B. (2016).*L'Economia Social i Solidària a Menorca. Estudi inicial.* Institut Menorquí d'Estudis.

Aquest treball s'ha elaborat en el marc de les pràctiques externes del Grau en Geografia i Ordenació del Territori de la Universitat Autònoma de Barcelona, a l'Observatori Socioambiental de Menorca de l'Institut Menorquí d'Estudis.

ÍNDEX

ÍNDEX

RESUM	7
INTRODUCCIÓ	8
Justificació del projecte	9
Objectius específics	12
ÀMBIT D'ESTUDI	13
Geografia	14
Estructura de població	14
Clima.....	15
Situació econòmica	15
METODOLOGIA	18
APROXIMACIÓ CONCEPTUAL A L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA	20
MODELS ECONÒMICS	20
Capitalisme.....	20
Globalització i especialització	23
Economia social.....	23
Economia solidària	26
Empreses del tercer sector	27
Economia del Bé Comú.....	28
Resiliència econòmica: Ciutats en Transició.....	30
MODELS ORGANITZATIUS	33
Iniciatives comunitàries	34
Associacionisme	35
Cooperativisme	37
Societat Laboral.....	39
Centres Especials d'Ocupació.....	40
Finançament ètic i solidari.....	41
ANÀLISI DE LES INICIATIVES	43
Taula 1: Descripció i quantificació de l'APAEM.....	44
Taula 2: Descripció i quantificació de CÀRITAS DIOCESANA MENORCA	46
Taula 2.1: Descripció i quantificació del projecte de CÀRITES DIOCESANA MENORCA: Mestral.....	52
Taula 3: Descripció i quantificació del GOB Menorca	60
Taula 3.1: Descripció i quantificació del projecte del GOB: Es Viver de Plantes de Menorca	63
Taula 3.2: Descripció i quantificació del projecte del GOB: Custòdia Agrària	66
Taula 3.3: Descripció i quantificació del projecte del GOB: Centre de Recuperació de la Fauna	70
Taula 3.4: Descripció i quantificació del projecte del GOB:Cursos Naturalístics per a Guies Turístics i Excursionistes	72
Taula 4: Descripció i quantificació de Cooperativa San Crispín	74
Taula 5: Descripció i quantificació de Grup Local Som Energia Menorca	76
Taula 6: Descripció i quantificació de VSF Justícia Alimentària Global: Alimentació	79
Taula 6.1: Descripció i quantificació de VSF: El Sucre	81
Taula 7: Taula resum. Quantificació de les iniciatives estudiades	83
CONCLUSIONS I FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ	84
BIBLIOGRAFIA	89

RESUM

RESUM

La transformació del territori ha estat un procés ràpid i complex que ha passat per diferents etapes al llarg de la història.

Actualment, a les portes de la segona dècada del segle XXI, podem parlar d'una transformació social i econòmica fruit d'un nou model econòmic: l'economia social.

El present estudi té com a objectiu quantificar quin és l'estat i l'impacte que té actualment aquest nou model econòmic a Menorca, amb la intenció de generar un debat i poder reforçar, així, una economia que potenciï el producte local i de proximitat i, per tant, l'economia menorquina. Un model sostenible, social i ambientalment, al qual cal donar eines perquè continuï creixent i pugui contribuir a reduir la dependència a les energies no renovables i, construir una societat més justa, solidària i sostenible.

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓ

Justificació del projecte

L'economia és l'eina que ha transformat històricament les societats humanes. D'ençà que comencés la revolució industrial a la segona meitat del segle XVIII, els avenços tecnològics van anant transformant el territori i generant fenòmens inherents al sistema capitalista, com la segregació social i econòmica, la iniquitat en el repartiment, l'exclusió social, la gentrificació o el canvi climàtic, entre d'altres.

Actualment, la globalització ha generat un reordenament de l'estructura espacial i, és en aquest context on l'economia local emergeix com a espai potencial per al desenvolupament de projectes comunitaris. L'actual crisi econòmica i social, ha donat un impuls a models alternatius d'economia que contribueixen a un empoderament territorial i donen lloc a una globalització de baix a dalt i revalida l'interès en l'estudi de noves propostes que contribueixen a reforçar el desenvolupament local i crear una societat amb sobirania alimentària.

Actualment estan sorgint iniciatives que potencien l'espai econòmic local. Agents de canvi amb iniciatives diverses que neixen des de la base de la societat amb l'objectiu de respondre a les demandes de supervivència personal. Avui dia hi ha un fenomen conegut amb el nom de *bottom-up* (de baix a dalt) molt utilitzat en diferents ciències socials per referir-se a la participació ciutadana a l'àmbit local. Suposa crear o promoure canals accessibles que permetin a les organitzacions i als ciutadans, participar activament en la presa de decisions que afecten l'interès col·lectiu d'una societat. Es tracta, doncs, de reforçar l'àmbit local, donant al ciutadà eines que els permetin participar en el procés de transformació del territori (Dot i Pallarès, 2016).

Al present estudi s'han analitzat algunes de les entitats que formen part de l'Associació Mercat Social Illes Balears a Menorca, que aglutina les entitats i empreses d'economia social. El Mercat Social és una xarxa de persones, empreses, entitats, institucions i iniciatives que incorporen valors socials, ecològics i ètics en les seves decisions de consum, producció, distribució i finançament, amb l'objectiu de contribuir des de l'activitat econòmica, a una societat basada en els valors democràtics, ecològics i solidaris i en el benestar col·lectiu. La seva articulació pretén afavorir la visibilitat pública dels seus integrants i l'establiment de relacions amb els consumidors responsables, i fomentar-ne el coneixement mutu i la intercooperació per així multiplicar el seu potencial. El projecte de la secció insular de Menorca sorgeix a partir del grup de treball d'economia social del Fòrum d'Entitats del Tercer Sector de

Menorca, que organitzà una xerrada-presentació de la idea per part de l'Ateneu Pere Mascaró de Mallorca a la seu del GOB Menorca, el desembre del 2013. Actualment formen part 9 entitats de Menorca, tenen uns 10 voluntaris aproximadament, procedents de les entitats i iniciatives sòcies, que formen el grup promotor. Des de Mercat Social Illes Balears a Menorca, no tenen treballadors, únicament un suport puntual en l'àmbit Balear per part d'una persona a mitja jornada a través de l'entitat REAS.

Ara mateix, la base social la configuren bàsicament les entitats sòcies, que aporten el temps de persones treballadores o voluntàries com a grup promotor del projecte, espais de reunió i algun material fungible, a part d'alguna aportació econòmica puntual quan s'organitza un acte. Les entitats associades al grup promotor són:

- Entrepobles (Menorca)
- L'APAEM (Associació de Productors d'Agricultura Ecològica de Menorca)
- Som Energia Menorca
- Cooperativa San Crispín
- GOB Menorca
- Càritas Menorca
- Veterinaris Sense Fronteres – Justícia Alimentària Global (Menorca)
- Mybabystock
- S'Hort Ecològic

Per altra banda, es compta amb la col·laboració interinsular del grup de Mallorca, i algun finançament en l'àmbit d'associació Balear per part de l'Estalvi Ètic de Caixa Colonya.

També es compta amb un llistat de persones que han mostrat el seu interès en la iniciativa durant alguns dels actes públics que s'han desenvolupat per a la difusió de la idea del projecte. D'aquesta associació es beneficien, entre d'altres, iniciatives sòcies, consumidors responsables i economia social en general. Indirectament: tota la societat menorquina, per la potenciació d'una ocupació local amb criteris d'ètica i justícia social, i una economia centrada en les persones i en la minimització dels impactes negatius sobre el medi; i addicionalment, societats desfavorides d'altres països, gràcies a la

promoció d'iniciatives de comerç just i l'establiment de criteris per minimitzar els impactes socials negatius en els proveïdors.

El pressupost gestionat és, únicament, a través d' aportacions puntuals de socis i possibles subvencions a projectes presentats a entitats de finançament ètic. És una associació que no genera cap benefici econòmic, però sí un benefici social molt important que el podríem resumir segons els següents ítems:

- Reforç de les iniciatives d'economia social i del comerç just, ètic i responsable
- Reforç del teixit associatiu
- Contribució al canvi de paradigma de la competència per la cooperació
- Potenciació de l'ètica com a criteri clau per la societat
- Facilitació de l'actitud de consumidor responsable
- Increment de la resiliència
- Ocupació local de qualitat
- Inserció de persones amb risc d'exclusió social
- Reducció en la petjada ecològica i contribució a la sostenibilitat

En l'actualitat el projecte està gairebé aturat, pendent de reunir recursos humans i econòmics per organitzar una campanya activa de promoció del projecte i captació de socis.

Objectius específics

Empíricament s'ha demostrat que en territoris amb tradició associativa s'ha desenvolupat un fort teixit on el suport i la cooperació són la base de l'economia social. L'objectiu específic d'aquesta investigació és, en primer lloc, fer una aproximació conceptual a l'economia social i solidària, que permetin ampliar el coneixement sobre aquesta temàtica i donar eines per identificar i relacionar les diferents entitats que tenen relació amb l'Economia Social, amb l'objectiu de poder relacionar els projectes estudiats amb els diferents models alternatius que existeixen actualment.

El segon objectiu és identificar els principals agents que estan contribuint a potenciar l'Economia Social a Menorca. Conèixer les característiques dels seus projectes i poder quantificar algunes de les diferents iniciatives que hi ha actualment al territori i, poder fer una valoració (aproximada) social i econòmica, que serveixi com a primera eina per a mesurar l'impacte territorial que té l'economia social i solidària a Menorca.

ÀMBIT D'ESTUDI

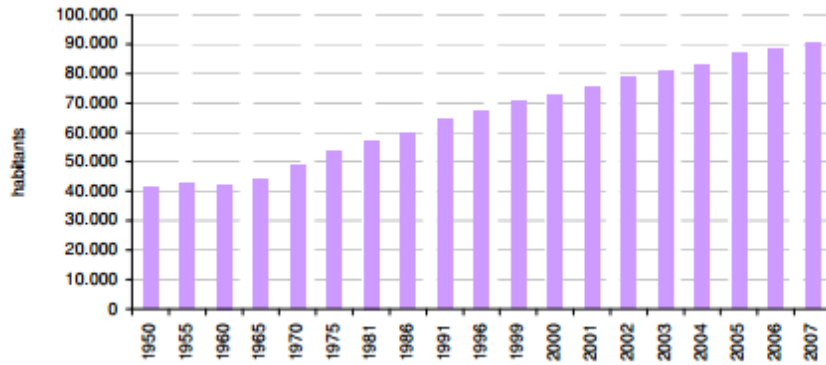
ÀMBIT D'ESTUDI

Geografia

Menorca té 701,84 Km², representa un 14% de la superfície total de l'arxipèlag (5.014 km²), convertint-la en la segona illa en extensió. És la més oriental de les illes Balears, al mediterrani occidental. La travessa el paral·lel 40, i la distància mínima amb Mallorca és de 18 milles. Té una longitud de 53 km (entre la Mola de Maó i el cap de Menorca). La seva amplada màxima és de 19,51 km (entre les platges de Son Bou i Punta de na Guillemassa) i la mínima és de 8.35 km. Té una extensió de costa de Nord de 56.125 km i una extensió de costa Sur de 38.815 km. El seu perímetre total és de 216 km (Menorca.Org, 2016). L'orografia de Menorca no és excessivament elevada, el punt més alt el trobem a la muntanya del Toro, situada al centre de l'illa, amb 358 metres d'altitud. No hi ha rius pròpiament dits, sinó torrents que resten secs fora de l'època de pluges. Es formen algunes llacunes i Albuferes com la d'Es Grau, al Nord de Maó, on es pot trobar una gran diversitat de flora i fauna (Menorca Digital.Com).

Estructura de població

Menorca té 92.348 habitants censats segons dades consultades (INE, 2015). Tot i que durant els mesos d'hivern a l'illa viuen 70.000 persones, aproximadament i durant els mesos d'estiu aquesta xifra pot superar els 185.000. De les persones censades, un 13% són estrangers, principalment anglesos i italians. Entre els visitants, que són gairebé un milió, predominen els turistes britànics, i en segon lloc els nacionals (Consell Insular de Menorca). La població de Menorca ha anat augmentant al llarg dels anys. L'any 1950 hi havia 41.412 persones a l'illa i l'any 2007 la població havia assolit ja els 90.235 habitants. Això suposa una densitat de població de 129,7 habitants /Km². La taxa de creixement supera el 2%, arribant inclús al 4% en alguns anys, a causa de les onades d'immigrants. La distribució de la població destaca per la seva dualitat en el comportament dels municipis. A Menorca la població es concentra, en gran mesura, a Ciutadella (28.017 habitants) i Maó (28.284 habitants). Un 62% de la població es concentra en aquests nuclis (Estradé, et al, 2009).

Elaboració: Institut d'Estadística de les Illes Balears

GRÀFIC 1: Evolució de la població de Menorca

Clima

Menorca gaudeix d'un clima mediterrani sense temperatures extremes. El vent més fort i que afecta en major mesura és el de Nord (Tramuntana). L'illa està desproveïda d'una cadena orogràfica, a diferència de Mallorca, on hi ha la Serra de Tramuntana, per tant, està exposada amb major intensitat a l'acció erosiva del vent, especialment al de Tramuntana, el qual sol ser més persistent, fred, sec i fort.

Els mesos de major precipitació es registren durant els mesos d'octubre i novembre, tot i que el setembre a vegades és també força plujós (Menorca Digital.com).

Situació econòmica

L'evolució econòmica de Menorca ha sigut diferent de la resta de les Balears. L'agricultura, el comerç i la indústria, a grans trets, han estat sempre presents a l'economia de l'illa. Uns sectors, però, que han anat evolucionant a un ritme i intensitat diferent al llarg de la història, a excepció del turisme, un sector desconegut per als habitants de Menorca fins a mitjans del segle XX. L'activitat agrícola adquireix molta importància durant l'època romana i en perd amb l'arribada del vassallatge àrab. Els experts, en la gran majoria, afirmen que l'estructura agrària de Menorca neix amb el repoblament català del segle XIII i l'activitat organitzadora de Jaume II de Mallorca. Durant l'edat mitjana, l'economia menorquina se sustenta pràcticament en l'activitat agrícola i ramadera. Cap a finals del segle XV i principis del XVI s'inicia l'activitat menestral manufacturera, organitzada en incipients gremis (paraires, teixidors,

sabaters, ferreters, ...). A la vegada s'assoleix un desenvolupament en paral·lel del comerç i el transport.

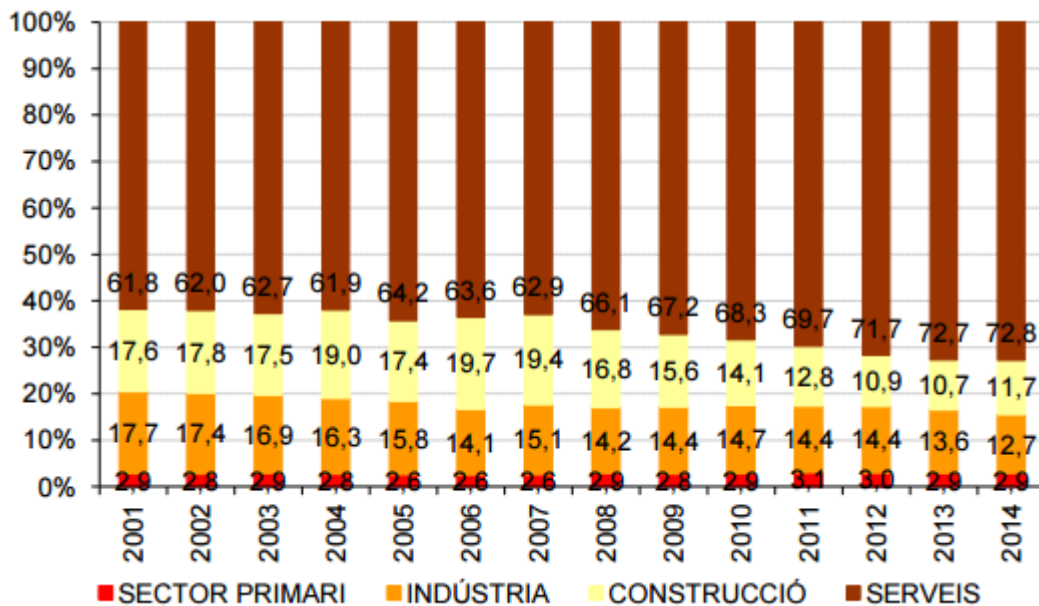
El segle XVII estarà marcat per les plagues i epidèmies, un fet que quedarà reflectit en la situació econòmica i demogràfica. A principis del segle XVIII, Menorca es troba sota la sobirania de la Gran Bretanya, començant així una època d'esplendor econòmic pels menorquins. Es genera ocupació derivada de la inversió en obres públiques i l'ofici de mestre d'aixa¹ comença a ser rellevant dins l'economia menorquina. La prosperitat econòmica del segle XVIII deriva dels excedents comercials i de la renda del consum i inversió dels militars britànics que genera un capital pre-industrial. Un fet que facilita la transformació de l'economia menorquina cap a una economia més industrial. Com a resultat, es genera un desfasament temporal en la forma d'avançar en l'economia menorquina sobre l'espanyola. L'economia de Menorca al segle XIX es caracteritza per la reincorporació a la corona espanyola, un fet que posa fi a la perspectiva marítima i comercial per la restricció de les importacions, la concessió del monopoli del blat a productors castellans i l'estancament de l'agricultura i la ramaderia entre d'altres. Un fet que porta a Menorca a una greu crisi econòmica que provocà un èxode cap Amèrica i Alger. Per a lluitar contra aquesta crisi econòmica, Menorca comença a reforçar la indústria de tall pre-capitalista, la qual arribats ja al segle XX, comença a patir una gran transformació. La construcció naval perd pes sobre l'economia menorquina i pren força la indústria de portamonedes de plata. Cap a la segona meitat dels anys 20 del segle XX la indústria de la bijuteria i més tard arriba la indústria formatgera i desapareix la indústria de portamonedes i bosses de malla de plata. El sector de les sabates es reforça i es diversifica.

La darrera gran transformació econòmica de Menorca arriba amb la implantació del turisme. Fins als anys 60 la major part de la població menorquina treballava en el sector industrial, ramader i agrícola. Menorca, amb una estructura econòmica ben consolidada en el sector industrial i amb la desconfiança que presenta davant l'arribada del turisme, els empresaris menorquins no inverteixen en turisme. L'any 1969 es va inaugurar l'aeroport, motiu pel qual comença a agafar força el turisme a l'illa, i es va desplaçant progressivament a la resta dels sectors.

¹ Un mestre d'aixa és un artesà que projecta, construeix i repara embarcacions o carros de fusta. Un ofici que va gaudir de molt prestigi i continuïtat al llarg de la història. Un ofici, però, que actualment es troba en retrocés a causa de l'automoció i la desaparició de la pesca tradicional i les noves tècniques de construcció d'embarcacions amb fibres de vidre i plàstic.

Actualment, tal i com podem observar al gràfic 2, només un 13% de la població treballa en el sector industrial, un 2% aproximadament ho fa en el sector primari (agricultura i pesca), la resta ho fa al sector serveis i de la construcció. (OBSAM, 2006).

Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració: OBSAM.

Gràfic 2: Evolució del percentatge de treballadors per sectors econòmics dins del total de treballadors afiliats a 31 de desembre de cada any, 2001-2014.

METODOLOGIA

METODOLOGIA

Per al present treball s'ha delimitat l'àmbit d'estudi a associacions i cooperatives que segueixen uns criteris comuns i que formen part de l'Associació de Mercat Social Illes Balears, una associació formada per xarxes, federacions, entitats i empreses que tenen com a missió el foment del mercat social a les Illes Balears com a xarxa de persones, institucions i iniciatives que incorporen valors afegits socials en les seves decisions de consum, producció i finançament, per contribuir des de l'activitat econòmica a una societat basada en valors democràtics, ecològics i solidaris i en el benestar col·lectiu.

Existeixen altres entitats i empreses de Menorca que podrien entrar en l'àmbit de l'economia social, però a causa de la durada per a la realització d'aquest estudi s'han hagut de descartar. En futures línies d'investigació seria interessant poder abordar-les totes i quantificar quin és el pes que té sobre Menorca l'Economia Social i Solidària.

La metodologia utilitzada en aquest estudi és principalment qualitativa. Dins la pluralitat de mètodes que es poden desenvolupar per les tècniques qualitatives, s'ha optat per l'entrevista personal i grups de discussió com a principal font d'informació. Unes tècniques que tenen com a principal objectiu recollir informació sobre les diferents iniciatives d'Economia Social i Solidària que existeix actualment a Menorca, per poder fer un inventari de l'estat actual. En la investigació s'utilitzarà l'entrevista semiestructurada per poder conèixer les diferents iniciatives. En aquest tipus d'entrevista, l'entrevistador determina quina és la informació rellevant que es vol aconseguir a través de preguntes obertes que permeten l'obtenció d'informació, facilitant a l'investigador poder encaminar i enllaçar els diferents temes. Donat que aquest estudi es basa, principalment, en metodologia qualitativa, és molt important no menysprear les consideracions ètiques de la investigació a l'hora de plantejar la recerca. Cal tenir una base ètica en la utilització dels mètodes qualitius i la posterior difusió dels resultats.

APROXIMACIÓ CONCEPTUAL A
L'ECONOMIA SOCIAL I
SOLIDÀRIA

APROXIMACIÓ CONCEPTUAL A L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

MODELS ECONÒMICS

Capitalisme

El capitalisme és un sistema econòmic, expandit entre els segles XVI i XIX a Europa, amb l'objectiu principal d'obtenir el màxim benefici i la satisfacció personal. Els mitjans de producció en un sistema capitalista són, en la seva majoria, de propietat privada. D'ençà que arribes la revolució industrial a Anglaterra a la segona meitat del segle XVIII, el capitalisme es va estendre gradualment per tota Europa i per algunes regions del món, condicionant la transformació de les ciutats.

Han sigut molts els teòrics que han definit el capitalisme, Adam Smith, afirmava que el capitalisme busca una societat perfectament equilibrada entre l'oferta i la demanda, on l'estat no ha d'intervenir, i els governs no han de controlar les condicions laborals dels treballadors. Smith va preveure una societat de llibertat perfecta, on la principal característica era un increment general del benestar general. Preveia una societat que arribaria a acumular riquesa i que seria el mateix sistema el que autoregularia el lliure mercat. Així ho afirmava a la seva obra: "La riquesa de les nacions", publicada l'any 1776. Van ser molts els pensadors que van escriure sobre el concepte de capitalisme: John Maynard Keynes, considerat el pare de l'economia mixta, considerava que el nivell d'ocupació en una economia depèn del volum de producció que els empresaris decideixin. Per una banda, aquest volum ve condicionat per les inversions que puguin fer, i per l'altra banda, per la demanda prevista. La demanda pot ser de tal manera que els empresaris no generin ocupació per a tota la població. Es pot arribar, així, a una situació d'estabilitat econòmica però sense plena ocupació, contràriament a les tesis d'economistes clàssics. Keynes afirmava que el sistema capitalista era el millor sistema econòmic si es dirigia de manera intel·ligent. Defensava, també, la intervenció de l'estat per reactivar la demanda i estimular la inversió, atorgant a l'estat la responsabilitat econòmica d'estabilitzar i restaurar la ineficiència del sistema capitalista (Parramón Ediciones, 2008). David Ricardo o John Stuart Mill, lluny de la doctrina d'Adam Smith i conscienciats en estudiar els efectes negatius del creixement econòmic, van lluitar contra el capitalisme. El concepte de capitalisme ha sigut criticat des de moltes perspectives al llarg de la història, la més important va ser la del teòric Karl Marx, qui va diagnosticar la caiguda del capitalisme i l'aparició d'un nou sistema

econòmic. (Giner, 2011). Marx parlava de conceptes com la lluita de classes, segons afirmava, la divisió social del treball genera l'aparició de les classes socials. En el sistema econòmic que viu Marx, hi ha dues classes socials antagòniques: la propietària i l'obra. Els seus interessos són oposats i el benefici de la primera té com a conseqüència l'explotació de la segona (Parramon Ediciones, 2008). Per tant, podem afirmar que Adam Smith va explicar perquè funcionava el capitalisme i Marx va analitzar perquè no funcionava (Estefania, 2001).

Aquesta definició és una perspectiva clàssica del concepte de capitalisme. La transmutació d'aquest sistema econòmic a partir dels anys 70 del segle XX, va tenir conseqüències socials, que encara avui dia són una realitat. Una sèrie de fenòmens inherents al sistema capitalista, com la destrucció de l'economia local, segregació urbana, gentrificació o canvi climàtic, entre d'altres. A finals del segle XX, triomfa la ideologia neoliberal, posant fi a un model de producció fordista, i les polítiques keynesianes, que s'havien consolidat per neutralitzar els efectes negatius del sistema capitalista. Un sistema capitalista d'acumulació, on l'únic objectiu és el d'obtenir el màxim benefici econòmic. Es menyspreen els aspectes socials del sistema econòmic, deixant com a resultat, mercats d'oligopolis i monopolis, en sectors estratègics com pot ser l'energia, la banca o la comunicació. El capitalisme ha patit una gran transformació al llarg de la història, provocant una deslocalització en el territori cap a indrets més rendibles econòmicament, on el preu de la mà d'obra és més reduït i, per tant, el benefici de l'empresari és superior. Aquesta deslocalització, es dirigeix cap a països on les condicions de treball són infravalorades i on la població viu sota el llindar de la pobresa (Albet, 2012). Actualment, els analistes han de fer la mateixa tasca hermenèutica que varen fer Adam Smith i Karl Marx i analitzar el capitalisme del segle XXI. L'aparició de noves escoles de pensament econòmic han anunciat l'arribada de noves economies alternatives al sistema capitalista, amb una base social i solidària, pensant en les persones com a principal objectiu. El capitalisme és el sistema econòmic dominant al món, actualment. La qüestió que cal abordar és si podem esperar que el capitalisme segueixi dominant el sistema econòmic mundial durant tot el segle XXI o si pel contrari cal avaluar i valorar altres alternatives econòmiques que apostin per una societat sostenible econòmica i ambientalment (Heilbroner, 1996). L'any 1979, la que fos primera Ministra del Regne Unit, va pronunciar la mítica frase: *"There is no alternative"*, no hi ha alternativa, és la frase preferida de les elits que tenen el poder i que bloquegen els canvis. Actualment, hi ha infinitat d'iniciatives alternatives al sistema capitalista que estan contribuint a la construcció d'una societat més justa, sostenible i equitativa.

Globalització i especialització

La globalització és el procés de mundialització dels mercats. Les noves tecnologies han generat una comunicació entre tots els països que es va incrementant. La progressiva eliminació aranzelària ha provocat una interdependència econòmica. La globalització acostava societats, cultures, economies i les fa dependents les unes amb les altres.

Avui dia és molt difícil poder parlar d'economia sense entendre què és la globalització. Un concepte fortament lligat al sistema capitalista. El comerç ja no es produeix, només, a petita escala. Els productes fabricats en una part del món, són venuts a l'altra banda del món de manera immediata. Les transaccions comercials i la comunicació, no tenen barreres actualment. Gràcies a l'especialització, els països han assolit diferents estatus dins el mercat econòmic. Tenir, o no, recursos naturals, treballadors qualificats, països que han estat colonitzats o països colonitzadors, són alguns dels criteris que diferencien als països dins el món capitalista. La globalització i l'especialització ha tingut efectes negatius sobre la societat mundial, generant desigualtats extremes a diverses zones del planeta. En ple segle XXI l'ésser humà ha d'entendre que per aconseguir el seu propi benestar no ha d'atemptar en contra del benestar dels altres pobles, així com tampoc posar en perill el benestar de les futures generacions (Parramon, 2008).

Economia social

Un altre tipus de sistema econòmic, no només és possible, sinó que ja existeix. És la coneguda com economia social. No és un sistema econòmic dominant, però no és insignificant. Actualment està prenent molta força tant quantitativament com qualitativament, arreu del món. L'Economia Social, és per tant, una manera diferent de fer economia, present en totes les fases del cicle econòmic: En la producció, comerç, en el consum, finançament, moneda i en la distribució de l'excedent. Aquestes fases funcionen amb bases democràtiques, equitatives en el repartiment, solidàries i sostenibles amb el medi ambient i amb la societat.

Una economia social no és més que una altra manera de fer economia, és a dir, una economia on hi ha multitud d'iniciatives diferents però complementàries entre elles sota una mateixa lògica, el de la democràcia real, equitatives, i respectuoses amb les persones, el medi ambient i, sobretot amb el territori. L'economia social dóna preferència a les necessitats humanes per sobre del lucre, gestionen l'economia de

manera democràtica i, estan compromesos amb el medi ambient i amb la societat. El concepte d'economia social es remunta al segle XIX, van ser autor de renom com el de John Stuart Mill i Leon Walras, els que van donar-li el nom d'economia social per definir a les innovadores organitzacions que s'estaven creant com a resposta a nous problemes socials que la incipient societat capitalista estava generant. Walras, considerava l'economia social com a una part substancial de la ciència econòmica, com a disciplina econòmica per a la qual la justícia social era un objectiu ineludible de l'activitat econòmica. Creada, doncs, amb una doble òptica, per una banda considerar certes conseqüències socials com a inherents a la missió econòmica (igualtat social, democràcia industrial, etc.) i d'identificar a les noves organitzacions que amb aquests objectius anaven naixent. L'economia social decimonònica aglutinava principalment a tres entitats: cooperatives, mutualitats i associacions. Aquestes tres organitzacions han sigut tradicionalment les considerades com el nucli de l'economia social. A partir dels anys 70 del segle XX, amb l'arribada de la crisi econòmica, l'economia social ressorgeix de manera generalitzada a diferents països. En aquest context, apareixen noves organitzacions que adopten formes jurídiques i organitzatives múltiples, no tenen perquè coincidir amb les formes clàssiques d'economia social, però en gran mesura recuperen el sentit democràtic. Un ampli sector d'empreses i organitzacions que desenvolupen la seva activitat entre l'economia pública i l'economia capitalista, tot i que no sempre és fàcil identificar i establir els límits precisos per a definir-les com a economia social o capitalista. L'anàlisi del funcionament d'aquestes organitzacions i empreses, i del lloc que ocupen dins la societat actual, de la lògica socioeconòmica que regeix el seu funcionament, de l'acció política i la seva relació amb l'estat i el mercat, i la potencialitat del canvi social que poden comportar, han desencadenat en multitud de debats i reflexions que està tenint lloc actualment (Pérez, et al, 2008). Una societat, que ha pres consciència, no només, de les desigualtats socials i de la pressió que estem provocant sobre el medi ambient, sinó que ha pres consciència que som una societat opulenta, que prospera progressivament com a resultat del funcionament de les nostres institucions econòmiques. Però les polítiques actuals han de tenir en compte aquesta opulència a l'hora d'aplicar polítiques socials (Johnson, 1985).

Com ja s'esmentava anteriorment, el concepte d'economia social es relaciona amb les organitzacions més tradicionals, com són les cooperatives, les mutualitats i les associacions. Han sigut elles mateixes les que aglutinades en diferents organitzacions representatives, s'han anat definint i delimitant mitjançant declaracions de principis. A partir dels anys 70, l'economia social es va caracteritzar com a concepte vinculat a la literatura francesa. Les tres famílies associades al Comitè nacional *de liaison des activités coopératives, mutuelles et associatives*, van donar a conèixer l'any 1980 la

Charte de l'économiesociale on es definia com a: “entitats no pertanyents al sector públic que, amb funcionament i gestió democràtiques i equitatives de drets i deures dels socis, practiques un règim especial de propietat i distribució del benefici, dedicant els excedents econòmics de l'exercici per al creixement de l'entitat i la millora dels serveis als socis i a la societat en general” (Monzón, 2006). A aquesta primera declaració li van seguir d'altres a diferents països d'Europa, on destacaven aspectes centrals com el caràcter privat, el repartiment dels beneficis no vinculada a l'aportació de capital, la democràcia en la gestió, el servei a la comunitat, etc. La delimitació conceptual més recent és fa l'any 2002 amb la Carta de Principis de l'Economia Social, promoguda per la conferència Europea Permanent de Cooperatives, Mutualitats i Fundacions, regida pels següents principis:

- Primacia de la persona i de l'objecte social sobre el capital
- Adhesió voluntària i oberta
- Control democràtic per part dels seus membres usuaris i d'interès general
- Defensa i aplicació dels principis de solidaritat i responsabilitat
- Autonomia de gestió i independència respecte als poders públics
- Destí de la majoria dels excedents a la consecució d'objectius a favor del desenvolupament sostenible, d'interès dels serveis als membres i de d'interès general.

D'acord amb aquestes declaracions, les entitats d'Economia Social es van anar plasmanent en la societat com a una realitat diferenciada amb el seu reconeixement legal i institucional a la normativa dels diferents països i en l'àmbit comunitari, tant al Parlament Europeu com el Comitè Econòmic i Social Europeu.

Han sigut molts els autors que han publicat una definició del concepte d'Economia Social. La definició publicada més recentment i la que té més aval institucional i acceptada pel Consell Econòmic i Social Europeu, arran de la investigació desenvolupada per Chavez i Monzon l'any 2006 sobre l'Economia Social a la UE, és la que s'ha extret literalment a la següent definició:

“Conjunt d'empreses privades organitzades formalment, amb autonomia de decisió i llibertat d'adhesió, creades per a satisfer les necessitats dels seus socis a través del mercat, produint béns i serveis, assegurant o finançant i en què l'eventual distribució entre els socis de beneficis o excedents així com la presa de decisions no estan lligades directament amb el capital o cotitzacions aportades per cada soci, corresponent un vot a cada un d'ells. L'Economia Social també agrupa a aquelles entitats privades organitzades formalment amb autonomia de decisió i llibertat

d'adhesió que produeixen serveis de no mercat a favor de les famílies, els excedents, si els hagués, no poden ser apropiats pels agents econòmics que les creen, controlen o financen.

Per tant, l'Economia Social es defineix ara en les seves dues vessants, la del mercat, on operen les entitats més tradicionals, i la de no mercat, on operen organitzacions sense ànim de lucre”.

En comparació amb la concepció més tradicional, el nou concepte amplia el ventall d'entitats susceptibles de formar part de l'Economia Social, s'estableixen uns criteris clau, unes característiques comuns que perfilen el sector d'una manera més rigorosa i diferent. Aquestes característiques es resumeixen en els punts següents:

- Entitats privades
- Organitzades formalment (Amb personalitat jurídica pròpia)
- Amb autonomia de decisió
- Amb llibertat d'adhesió
- Amb una eventual distribució de beneficis no vinculada al capital aportat
- Que exerceix una activitat econòmica en si mateixa considerada i,
- Són organitzacions democràtiques

Per tant, podem afirmar que per aquells que proposen aquesta concepció d'Economia Social, el principal criteri és la gestió democràtica i, encara que s'incloguin entitats de no mercat, es farà sempre i quan es formalitzi una activitat econòmica reconeguda i ho facin de manera democràtica (amb l'excepció de les empreses de Tercer Sector d'acció social) (Pérez, et al, 2008).

Economia solidària

Un concepte que neix de l'Economia Social, i suposa un intent de repensar les relacions econòmiques des d'uns paràmetres diferents. Davant la lògica del capital, la mercantilització creixent de les esferes públiques i privades, i la recerca del màxim benefici, l'Economia Solidària té com a objectiu construir relacions de producció, distribució, consum i finançament basades en la justícia, cooperació, la reciprocitat i l'ajuda mútua. Davant el capital i la seva acumulació, l'Economia Solidària posa les persones i el seu treball al centre del sistema econòmic, atorgant als mercats un paper instrumental sempre al servei del benestar de totes les persones i de la producció de la vida al planeta. El concepte d'economia solidària fa referència a un conjunt heterogeni de concepcions i enfocaments teòrics, realitats soci-econòmiques i institucionals i pràctiques empresarials i associatives que, des de l'últim quart del segle XX, estan desenvolupant un creixent sentit de pertinença a una força diferent d'entendre el paper de l'economia i els processos econòmics a les societats contemporànies. A Europa, el naixement i evolució del concepte d'economia solidària està fortament lligat al desenvolupament experimentat per l'economia social i les seves estructures organitzatives i empresarials clàssiques. Les empreses cooperatives, les mutualitats i les associacions han tingut a Europa una evolució que, des del seu naixement al segle XIX i al llarg del segle XX, han experimentat un procés d'institucionalització (Pérez, et al, 2008).

Empreses del tercer sector

El tercer sector és l'espai de relacions socioeconòmiques conformat per un conjunt d'entitats o organitzacions que no tenen ànim de lucre, són no governamentals i són finançades, en gran mesura, pel sector públic. Un concepte que neix per definir entitats no governamentals i no lucratives, antagòniques al sector públic i al sector privat. El tercer sector forma part de l'Economia Social i Solidària i aglutina tres grups: Entitats d'Acció Social, entitats d'ajuda al desenvolupament, de cooperació i, aquelles entitats que, tot i que poden participar en el mercat, la seva organització és cooperativa. Per tant, podem definir al tercer sector com al conjunt d'organitzacions que tenen finalitats d'interès social i sense ànim de lucre. Els objectius de les entitats del tercer sector estan vinculats a la millora de l'entorn social, i es poden trobar organitzacions del tercer sector en camps molt variats, com per exemple, el medi ambient, cultura, lleure i

joventut, activitats socials, lluita contra la pobresa i l'exclusió, cooperació internacional, etc. (Observatori del Tercer Sector).

Economia del Bé Comú

El 6 d'octubre de 2010, Christian Felber, professor d'economia a la Universitat de Viena, ideava les bases d'un model econòmic alternatiu al capitalisme, una nova idea: l'Economia del Bé Comú. En només un any, quatre-centes empreses i setanta organitzacions, donaven suport a aquest model.

L'Economia del Bé Comú, és un projecte econòmic obert a les empreses, on col·laboren, a més del seu fundador, Christian Felber, més de 1000 voluntaris actius, compromesos amb difondre i fer evolucionar un projecte d'economia sostenible i alternativa al model capitalista i comunista, els quals segons afirma Felber, han quedat obsolets. L'Economia del Bé Comú és un model capitalista, però regida des de la base per una sèrie de principis bàsics que representen valors humans, com són la confiança, la cooperació, l'honestedat, solidaritat i la generositat, entre d'altres.

L'economia del bé comú no és el millor de tots els models econòmics ni el final de la història del capitalisme actual, "només" és un pas més cap al futur. És un procés participatiu i de desenvolupament obert, que busca sinergies amb punts de vista similars. A través del compromís conjunt de moltes persones, es pot crear quelcom nou. Però els canvis són inherents a la motivació i responsabilitat i, cal un marc polític regulador i conciliador, conscienciat amb la societat perquè el model tingui repercussions reals en el territori (Felber, 2014).

Christian Felber, conscient que el sistema capitalista és un model obsolet, presenta una alternativa real al capitalisme que ens ha portat a la crisi econòmica actual. Un model alternatiu que ja s'ha impremtat arreu del món.

L'Economia del Bé Comú es basa en tres punts elementals:

1. S'ha de resoldre la contradicció de valors entre economia i societat, i alhora recompensar i fomentar en l'economia els mateixos comportaments i valors que tenen èxit en les relacions humanes: honestat, empatia, confiança, estima, cooperació, solidaritat i voluntat de compartir.
2. S'han d'aplicar en l'economia de manera conseqüent l'esperit, els valors i els objectius de les nostres constitucions. El sistema econòmic real actual vulnera l'esperit de les constitucions.
3. No s'ha de mesurar ja l'èxit econòmic per mitjà de valors de canvi, sinó per mitjà d'indicadors d'utilitat social. L'objectiu de tota economia no és la provisió de valors de canvi, sinó utilitats. L'ésser humà només viu d'això. Els valors de canvi són útils de manera indirecta, però no per si mateixos: ni ens alimenten, ni els escalfen. Aquí acaba un procés de recerca evolucionista basat en la prova i l'error; al principi dels sistemes econòmics monetaris era pràctic traduir utilitats per valors de canvi. Avui dia, el mitjà s'ha convertit en l'objectiu, el servent en senyor. Mesurem el mitjà (els valors de canvi) en lloc de l'objectiu (la utilitat social) la qual cosa és gairebé tant d'espavilats com mesurar l'èxit d'una granja pel nombre de màquines que té. Aquest error converteix l'economia en un element altament ineficaç no perquè utilitzem els diners com a mesura de canvi, sinó perquè mesurem l'èxit amb indicadors de valor de canvi. L'economia del bé comú vol mesurar només allò que compta, allò que l'ésser humà necessita fonamentalment, allò que el fa sentir feliç. El producte del bé comú d'una economia nacional i el balanç del bé comú d'una empresa reemplacen respectivament el PIB i els beneficis financers.

Actualment, a Espanya hi ha un centenar d'empreses que fan el balanç del bé comú i a Catalunya són, actualment, 35 les empreses que ja han incorporat el balanç del bé comú per mesurar el nivell de benestar de la seva organització (Andreu Pérez, Fundador de l'Associació pel Foment del Bé Comú a Catalunya i Espanya). L'economia actual mesura el seu èxit econòmic amb indicadors monetaris, com el producte interior brut (PIB) i els beneficis, on l'ésser humà queda al marge. L'economia del bé comú, amb el seu balanç, mesura la dignitat humana, la solidaritat, la justícia social, la sostenibilitat ecològica i la democràcia amb tots els agents econòmics. L'avaluació d'aquests valors permetrà al consumidor escollir els productes. Per tant, les empreses que s'acullen a l'economia del bé comú, portaran el seu balanç fiscal i, alhora, el balanç del bé comú. Segons proposa Felber, aquelles empreses que compleixen el balanç, han de gaudir d'avantatges fiscals que els permeti sobreviure a la competència i als valors de lucre.

Resiliència econòmica: Ciutats en Transició

La resiliència és la capacitat per afrontar les adversitats i poder adaptar-se a les amenaces. En temps de crisi, és un concepte que està agafant molt significat, ja que tots els ciutadans estan demostrant una gran resiliència davant la imminent i greu crisi social que vivim actualment. Resiliència, és per tant, la capacitat que té l'ésser humà per enfrontar-se amb èxit a unes condicions de vida adverses inherents a la crisi actual, com és la pobresa, la desigualtat, la segregació, gentrificació o, la falta d'oportunitats, entre d'altres. La resiliència és la principal característica que té l'ésser humà per sobreviure davant les adversitats del planeta. Una característica que està quedant patent avui dia, fruit de la crisi econòmica, davant la qual estan naixent diferents moviments socials que lluiten contra unes condicions de vida injustes.

La resiliència és la base de qualsevol moviment social i dels models econòmics alternatius a l'economia actual.

Als municipis s'està demostrant la resiliència, ja que és sorprenent com la cohesió social, el sentiment de convivència i cooperació pacífica, el sentiment de pertinença amb el territori es mantenen tot i les adversitats econòmiques. És sorprenent, també, pensar com davant un escenari d'atur històric com el que vivim actualment, (62, 26% a Catalunya segons dades consultades a Idescat, primer trimestre 2016), els ciutadans no estiguin a les barricades, lluitant contra la situació. El motiu és perquè la situació econòmica actual està potenciant la resiliència del ciutadà, fomentant iniciatives com les que s'analitzen en aquest informe.

El conegut "moviment de transició" és un moviment pragmàtic a favor de l'ecologia i la permacultura, el consum de béns locals, el decreixement i la recuperació de les habilitats per la vida i l'harmonia amb la natura (Wikipèdia, 2016). És un moviment revolucionari silenciós que s'està estenent mundialment. És un important experiment social, compost per ciutadans que veuen en la crisi econòmica, la gran oportunitat per fer quelcom diferent i extraordinari. Persones que creen un hort comunitari o algú que dinamitza un banc del temps a la seva ciutat, està apostant per una ciutat en transició, un canvi de paradigma.

Ciutats o petits barris on hi ha cooperatives amb finalitats socials, o grups d'amics que han organitzat un grup de consum, comerç local que accepta moneda social, escoles que tenen un hort, restaurants que utilitzen energia solar, o un grup que construeix un habitatge a canvi de béns o serveis. A totes les ciutats hi ha diversos petits moviments socials, la transició la podem trobar a qualsevol indret i és el primer gran pas per arribar a una societat equitativa. Això és el que es coneix amb el nom de "ciutats en transició" o "moviment en transició", però la realitat és que el nom no és important, la grandesa del projecte és que hi ha persones amb ganes de canviar de model, gent que comparteix una passió pel canvi positiu, per ciutats sostenibles i on el benefici econòmic no és l'objectiu. El moviment de transició transforma les ciutats, la mentalitat de la seva gent, és un projecte inclusiu i innovador que busca la transformació social reconstruint la resiliència comunitària i la "relocalització" de l'economia (Del Río, 2015). Juan del Río, és un biòleg, activista, educador i investigador per a la sostenibilitat. Cofundador de la xarxa de Transició a Espanya, coordinador de Transició Sostenible i integrant de Cardedeu en Transició. Centra el seu treball en la gestió ambiental i en promoure nous models de vida sostenible.

Amb l'objectiu de transformar la realitat en la qual vivim, i buscant alternatives a la crisi social que patim actualment, va publicar al febrer de l'any 2015 el llibre que serveix per conèixer en profunditat el Moviment en Transició a Espanya: Guia del Moviment de Transició. És el primer llibre que hi ha publicat a Espanya sobre aquesta temàtica.

La societat actual, col·laborant amb moviments de Ciutats en Transició, està contribuint a reforçar l'economia local i, conseqüentment, contribuint a un futur local, sostenible i adaptat als límits del planeta.

A Menorca, influenciats pel moviment de Ciutats en Transició, va néixer la iniciativa Maó en Transició. Les persones que inicien el projecte són conscients que Menorca té una gran dependència dels combustibles fòssils, la qual depèn de les importacions.

El 98% dels aliments són provinents de fora de l'illa. La roba, medicaments o electrodomèstics, entre d'altres, provinents de fora de Menorca (Editorial Menorca S.A). Davant aquesta situació és important conscienciar a la societat menorquina que cal crear resiliència, és a dir, anar construint una societat cada cop menys dependent de les importacions. Maó en Transició tenia com a objectiu promoure la implicació de la població menorquina en projectes locals sostenibles, animant a la població a crear una comunitat autosuficient i amb capacitat de satisfer les necessitats bàsiques sense dependre en un percentatge tant elevat de les exportacions. A més, van haver iniciatives a Alaior, Es Mercadal i Es Migjorn Gran. Les poblacions des Castell i Sant Lluís van participar amb el projecte de Maó en Transició. Actualment, els projectes de Mao i Alaior en Transició, es troben aturats. Es Migjorn Gran és una iniciativa que va

néixer l'any 2012. Els seus inicis estan relacionats amb la gent de Es Mercadal i en la creació, al poble, d'un hort comunitari. Actualment, és una associació que realitza un mercat d'intercanvi i de petit preu amb l'escola des Migjorn Gran. També han fet treballs de recuperació del paisatge d'accés al cementiri. Es Mercadal en Transició va projectar l'any 2014 un vídeo documental en torn a l'agricultura ecològica " Binialàs, agricultura ecològica". El moviment, però, està format per un grup reduït de persones, fet pel qual, els projectes són molt minsos i és difícil projectar expectatives de futur.

MODELS ORGANITZATIUS

MODELS ORGANITZATIUS

Iniciatives comunitàries

Quan parlem d'iniciatives comunitàries ens referim als grups i cooperatives de consum ecològic, bancs del temps, xarxes d'intercanvi, grups de criança, finances alternatives, graticiclatge₂, horts comunitaris, cooperatives d'energia o en definitiva, qualsevol moviment grup que aportï un benefici social a la comunitat. Són iniciatives que poden aportar una transformació social.

Quan els individus treballem junts, les normes socials són importants, poderoses, i el grup social ens proporciona la base, el lloc on és possible definir i renegociar els hàbits i les normes que tenies abans. [...] Per tal de canviar la conducta necessites un lloc en què puguis desmantellar i canviar els antics comportaments i renegociar-ne uns de nous. [...] Les estratègies basades en la comunitat fan exactament això: proporcionen el lloc on pots renegociar normes (Suriñach, 2012).

Una de les característiques principals de les iniciatives comunitàries és que són iniciatives que pretenen construir estructures organitzatives i econòmiques en l'àmbit local per satisfer necessitats de consum de manera sostenible i justa. Una segona característica és que són iniciatives d'àmbit local, és a dir, que són iniciatives que transcorren dins un poble o barri (CRIC, 2013).

²Graticiclar és un neologisme que sorgeix per denominar l'aparició de xarxes o iniciatives que conjuguen l'acció (social) de la donació i l'acció (ecològica) de la reutilització a través d'internet. L'objectiu és, des de un enfocament d'acord amb l'ecologisme social, satisfer les necessitats materials produint un baix impacte ecològic, donant una nova idea a objectes en desús.

Associacionisme

Una associació és un grup de persones constituïdes per a realitzar una activitat col·lectiva sense ànim de lucre.

Les característiques principals d'una associació són:

- Grup de persones amb un objectiu comú
- Interdependents
- Sense ànim de lucre
- Funcionament democràtic

Tot i que una associació no té ànim de lucre, sí que pot tenir personal assalariat, realitzar activitats econòmiques que generin excedents econòmics i, per tant, obtenir un benefici econòmic en finalitzar l'exercici anual.

L'objectiu, en cap cas pot ser el d'obtenir benefici econòmic.

D'ençà que entrés en vigor la Constitució espanyola, s'han regulat diferents tipus d'associacions: Juvenils, d'estudiants, de pares i mares, etc. Podem diferenciar, però, entre Associació i Federació o Coordinadores, ja que aquestes serien les entitats formades per l'agrupació de diverses associacions. Els aspectes administratius, econòmics, legals i fiscals, són molt similars, amb la diferència que les Federacions i Coordinadores, els socis són persones jurídiques.

Segons l'article 5.1 de la Llei orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del dret d'associació, les associacions es constitueixen mitjançant un acord de tres o més persones físiques o jurídiques legalment constituïdes, que es comprometen a posar en comú coneixements, mitjans i activitats per aconseguir unes finalitats lícites, comunes, d'interès general o particular, i es doten dels estatuts que regeixen el funcionament de l'associació.

Així mateix, d'acord amb l'article 1.2 de la Llei orgànica 1/2002, el dret d'associació es regeix amb caràcter general pel qual disposa aquesta Llei, dins l'àmbit d'aplicació de la qual s'inclouen totes les associacions que no tinguin finalitat de lucre i que no estiguin sotmeses a un règim associatiu específic. Cal destacar que una associació no és el mateix que una fundació, donat que una fundació, Segons l'article 2 de la Llei 50/2002, de 26 de desembre, de fundacions, són fundacions les organitzacions constituïdes sense ànim de lucre que, per voluntat dels seus creadors, tenen afectat de manera duradora el seu patrimoni a la realització de fins d'interès general. La diferència fonamental entre ambdues figures és que, mentre l'associació és una agrupació de persones que s'uneixen per tal d'assolir un objectiu comú, la fundació suposa un patrimoni vinculat a la consecució d'un fi.

L'article 3 de la Llei Orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del dret d'associació disposa que poden constituir associacions, i formar-ne part, les persones físiques i les persones jurídiques, siguin públiques o privades, d'acord amb els principis següents:

- a) Les persones físiques necessiten tenir la capacitat d'obrar i no estar subjectes a cap condició legal per a l'exercici del dret.
- b) Els menors no emancipats de més de catorze anys amb el consentiment, documentalment acreditat, de les persones que hagin de suplir la seva capacitat, sense perjudici del règim que preveu per a les associacions infantils, juvenils o d'alumnes l'article 7.2 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor.
- c) Els membres de les Forces Armades o dels instituts armats de naturalesa militar s'han d'atendir al que disposin les reials ordenances per a les Forces Armades i la resta de les seves normes específiques per a l'exercici del dret d'associació.
- d) Els jutges, magistrats i fiscals s'han d'atendir al que disposin les seves normes específiques per a l'exercici del dret d'associació referent a associacions professionals.
- e) Les persones jurídiques de naturalesa associativa requereixen l'acord exprés del seu òrgan competent, i les de naturalesa institucional, l'acord del seu òrgan rector.
- f) Les associacions poden constituir federacions, confederacions o unions, amb el compliment previ dels requisits exigits per constituir associacions, amb acord exprés dels seus òrgans competents.
- g) Les persones jurídico públiques són titulars del dret d'associació en els termes de l'article 2.6 d'aquesta Llei, llevat que les seves normes constitutives i reguladores estableixin el contrari; en tot cas, l'exercici del dret s'ha d'atendir al tenor d'aquestes normes.

Es poden inscriure en el Registre d'Associacions de les Illes Balears les associacions que desenvolupin principalment les seves funcions en l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Si bé el concepte tècnic és el d'associació, les entitats jurídiques que es constitueixen a l'empara del dret d'associació poden ser conegudes popularment amb denominacions molt diverses com ara: col·lectiu, plataforma, ONG, agrupació, associació, grup, coral, amics de, confraria, centre cultural, club d'esplai, club, penya, orquestra, etc. El règim jurídic de la denominació de les associacions s'estableix a l'article 8 de la LO 1/2002 i a la Disposició Addicional cinquena del Reial Decret 1497/2003, de 28 de novembre, pel que s'aprova el Reglament del Registre

Nacional d'Associacions i de les seves relacions amb els restants registres d'associacions (Govern de les Illes Balears).

Cooperativisme

Els inicis del cooperativisme se situen a l'Anglaterra de principis del segle XIX, en plena revolució industrial. És contemporani amb altres moviments obrers i socials com l'anarquisme, el socialisme, el marxisme o el sindicalisme, entre d'altres.

La primera cooperativa, entesa com a associació de persones per a l'activitat econòmica, es constitueix a Anglaterra l'any 1844, a partir de la qual s'aniran constituint altres societats cooperatives, amb més o menys fortuna, arribant a 500 l'any 1932.

La constitució, l'any 1844, de la Societat dels Honorables Pioners de Rochdale, constitueix una fita important, ja que van ser els primers en parlar de principis cooperatius referint-se a les directrius per les quals es regia la cooperativa. Usualment es parla d'aquesta cooperativa com la primera de la història.

Paral·lelament, a Catalunya també hi començava a haver experiències cooperatives, com la Companyia Fabril de Teixidors a mà de Barcelona que inicià la seva activitat el 1842. L'Econòmica de Palafrugell o la Canetenca, com a cooperatives de consum, i La Obrera Mataronense o la Ladrillera de Terrassa, cap al 1860-70, que van ser les primeres cooperatives catalanes que van adoptar el model de Rochdale.

Actualment, les cooperatives són gestors molt importants en el desenvolupament econòmic i social d'una ciutat, barri o petit poble. Actualment les cooperatives tenen un pes molt important en el desenvolupament econòmic a Espanya. És present a totes les comunitats autònomes. Les cooperatives del país basc representa actualment un gruix molt important del total d'empreses que treballen en el desenvolupament de l'economia social al territori. A Mondragón, un municipi del País Basc de la província de Guipúscoa, hi ha una associació de més de 250 empreses cooperatives que actualment és el primer grup empresarial del territori, i és un referent internacional del món cooperatiu. El País Basc és també pioner en la formació universitària del Tercer Sector dirigint una Universitat Cooperativa pròpia. La clau de l'èxit ha estat la vinculació entre formació, treball i finançament de l'empresa amb els seus socis. Les xifres avalen el triomf de l'economia social al País Basc, el primer quadrimestre del 2015 les cooperatives de treball associat van experimentar un creixement del 11%, i van augmentar les seves plantilles amb 342 nous llocs de treballs. Confebask, que representa la patronal basca, estimava que durant el 2015 es crearien uns 22.000

nous llocs de treball aproximadament. La Federació de cooperatives Erkide preveia la incorporació de 50 cooperatives de nova creació al seu cens. Al País Basc, l'any 2014 el cooperativisme va representar un 7% del PIB del País Basc (JIIESC, 2015). A Catalunya també hi ha una forta història en l'àmbit del cooperativisme. L'any 1984 es va fundar la Confederació de Cooperatives de Catalunya, una organització empresarial sense afany de lucre i, segons indica la Llei 12/2015 de cooperatives, és l'òrgan màxim de representació de les cooperatives i de les federacions, i també el màxim interlocutor amb l'Administració (Confederació de cooperatives de Catalunya, 2016). Cal destacar que a Catalunya hi va haver des d'un començament una certa presència del cooperativisme en l'àmbit rural, amb l'objectiu de minimitzar els riscos i reduir les despeses en inputs agraris, mitjançant la centralització de les compres i reduint els intermediaris i l'accés al crèdit, facilitar la compra col·lectiva de maquinària, entre d'altres (Martínez-Rodríguez, 2010).

Una cooperativa neix com a resposta a les necessitats dels socis, molt diferent, per tant, en cada cas, és una empresa formada per persones físiques o jurídiques que s'uneixen de forma voluntària per satisfer les necessitats i les aspiracions econòmiques, socials i culturals en comú, mitjançant una empresa de propietat conjunta i de gestió democràtica. Una cooperativa es constitueix amb un mínim de tres socis o sòcies que han de realitzar l'activitat cooperativitzada que correspongui segons la classe de cooperativa de què es tracti. S'exceptuen les cooperatives de consumidors i usuaris i les cooperatives de segon grau. L'empresa cooperativa es basa en uns principis establerts per l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI). Entre els principis que la identifiquen, cal destacar la democràcia empresarial que defineix la seva gestió, la participació econòmica dels socis, d'interès per proporcionar formació i informació als socis així com la millora de la situació econòmica i social, tant dels components com de l'entorn comunitari.

El funcionament intern d'una cooperativa es basa en els principis de la democràcia, igualtat de drets i obligacions, i solidaritat amb els socis de la cooperativa (Parramon Ediciones, 2008).

A Menorca hi ha actualment diverses cooperatives ben consolidades, com per exemple Coinga (Cooperativa Insular Ganadera de Menorca), Cooperativa de Consum Sant Crispin, la Cooperativa Virgen del Toro que gestiona l'escorxador de Maó i, Sa Cooperativa del Camp de Menorca.

Societat Laboral

Societats de caràcter mercantil on la majoria del capital social (més del 50%) ha de ser propietat dels treballadors/res amb una relació laboral de caràcter indefinit. Requereix un mínim de 3 socis, ja que cap d'ells pot tenir una participació en la societat superior al 33%.

La societat laboral es pot constituir inicialment amb dos socis, sempre que els dos siguin socis treballadors amb contracte per temps indefinit i cadascun tingui el 50% del capital social; aquesta situació només es pot mantenir 36 mesos.

Quan es tracti de socis que siguin entitats públiques, de participació majoritàriament pública, entitats no lucratives o de l'economia social, en aquest cas la participació també podrà superar el límit legal establert anteriorment sempre que no s'arribi al 50% del capital social.

Existeixen 2 classes de societats laborals: **les societats anònimes laborals (SAL)** i **les societats limitades laborals (SLL)** o també nomenades com societats laborals de responsabilitat limitada (SRLL), a les quals s'aplica allò que estableix el Reial Decret Legislatiu 1/2010 de 2 de juliol, pel que s'aprova el text refós de la Llei de societats de capital, en tot allò que no estigui previst a la Llei 44/2015, de 14 d'octubre, de societats laborals i participades.

El capital social mínim de les SLL és de 3.000 €, 100% subscrit i desemborsat, mentre que el capital social mínim de les SAL és de 60.000€, desemborsat el 25% en el moment de la constitució (Generalitat de Catalunya, Departament d'Empresa i Coneixement, 2016).

A Menorca hi ha la Societat Laboral Queseria Menorquina S.L.L. Una empresa ben consolidada situada a Maó que va aconseguir aixecar el concurs de creditors al qual va abocar el Grup Nueva Rumasa deixant a l'empresa en una greu situació. El pla de viabilitat presentat per la Societat Laboral Limitada Queseria Menorquina, aprovat pel Jutjat Mercantil número 2 de Palma a principis de l'any 2014, té com a objectiu reduir el deute existent davant els creditors en un termini màxim de 10 anys.

Queseria Menorquina té una de les plantes de producció de formatge més competitiva d'Europa després d'haver format part d'una multinacional com Kraft Foods. Actualment, després de l'experiència amb el Grupo Rumasa, és propietat dels seus 127 treballadors i directius (Hora Nova S.A).

Centres Especials d'Ocupació

El Centre Especial d'Ocupació (CEO) té com a principal objectiu realitzar un treball productiu amb la finalitat d'assegurar un treball remunerat, prestar serveis d'ajustament persona i social i, al mateix temps, ser un mitjà d'integració al règim de treball normal a persones amb discapacitat que presenten unes dificultats especials per a la seva inserció laboral.

Ecoverd es dedica al manteniment de jardins i zones verdes de l'Illa. Compta amb un total de cinc brigades de jardineria, tres a la banda de ponent i dues a la de Llevant, integrades per ajudants i peons de jardineria amb discapacitat, ja sigui física, intel·lectual o per malaltia mental, dirigides per oficials de jardineria i per un encarregat.

Les tres brigades de ponent desenvolupen tasques de manteniment de zones enjardinades de Ciutadella i d'algunes de les seves urbanitzacions, així com de la depuradora de Ferreries.

Les dues brigades de llevant fan tasques de manteniment de zones enjardinades a Maó, Es Castell, Sant Lluís, Alaior i Cala en Porter, a més de portar al dia els jardins del Centre de Trepucó, del geriàtric de Maó i del Centre de Dia de Milà i el manteniment de les zones enjardinades i els vials de l'àrea portuària de Maó. El naixement de la Fundació no és més que la prolongació lògica d'un mapa de serveis socials fragmentat i una aposta ferma i compromesa per un futur amb més i millors serveis per a les persones amb discapacitat a Menorca. En els seus estatuts la Fundació es proposa com a objecte principal "la promoció i la defensa de les condicions bàsiques per l'autonomia de les persones amb discapacitat de l'illa de Menorca per tal d'assolir la seva integració social, laboral i familiar".

Des del maig del 2007, la Fundació per a persones amb discapacitat Illa de Menorca és una realitat. Moltes expectatives i il·lusions han marcat un camí difícil, però molt valuós, fins a aconseguir la seva constitució. Es tracta d'un projecte pioner a les Illes Balears amb el doble objectiu d'unificar serveis i optimitzar recursos. La Fundació està formada pel Consell Insular de Menorca, els 8 ajuntaments de l'Illa i les 14 entitats que treballen per a les persones amb discapacitat i que han volgut transferir a la Fundació els seus serveis, centres i professionals, conservant sempre la seva personalitat com a associació, fent tasques de sensibilització, informació i assessorament. Amb la creació d'aquesta Fundació s'articula una xarxa unificada de serveis destinats a les persones amb discapacitat que permet una actuació coordinada

per garantir l'atenció integral i adequada de les necessitats de les persones i les seves famílies, així com una eficient assignació dels recursos que s'hi destinin (Fundació per a persones amb discapacitat de Menorca).

Finançament ètic i solidari

El sistema financer és el conjunt d'institucions, mitjans i mercats que canalitzen l'estalvi de les persones i entitats que presenten un excedent econòmic cap a les persones o entitats que necessiten finançament. Per tant, podria determinar que una entitat financera actua com a mediador financer entre els estalviadors i els finançats. El sistema financer tradicional té com a objectiu maximitzar els seus beneficis i, per aquest motiu, la banca actual ja no només té aquesta funció d'intermediari, sinó que, treballa amb els mercats financers realitzant grans inversions, sovint amb un caràcter especulatiu, sense tenir en compte criteris ètics.

El sistema de finançament ètic té una funció social, desenvolupament únicament la funció d'intermediari financer amb l'objectiu d'obtenir benefici com a eina al servei de projectes amb un valor afegit per a la societat des d'un punt de vista social i original del diner, evitant que el diner sigui una finalitat en si mateixa. La banca ètica està regida per una sèrie de principis bàsics com a base:

- Principi d'ètica aplicada: Procés de reflexió permanent en l'aplicació dels criteris d'inversió i concessió de crèdits.
- Principi de participació: La presa de decisions té lloc de manera democràtica. No es tracta només de garantir el vot als socis, sinó participar en la definició de polítiques bàsiques de l'entitat.
- Principis de coherència: Utilitzar els diners de manera coherent amb els valors socials.
- Principi de transparència: Oferir informació regular i pública de totes les activitats i les seves conseqüències.
- Principi d'implicació: Les entitats de finançament ètic hi ha d'anar més enllà dels criteris negatius i han de definir la seva política d'inversió seguint criteris positius per poder transformar la societat. Els principis ètics impregnen i marquen profundament a l'entitat, no només la seva activitat, sinó també la seva actitud i compromís.

Aquests principis ètics han d'estar presents a totes les activitats de l'entitat financera ètica (Promovem el Finançament Ètic i Solidari, 2016).

Un banc ètic és, simplement, un banc que aplica a la seva activitat els criteris ètics esmentats anteriorment. El seu objectiu és finançar activitats econòmiques que generen impacte social positiu i ser viable econòmicament, és a dir, que obtinguin beneficis. Si l'objectiu principal d'un banc ètic passa a ser només aquest segon objectiu, deixaria de ser un banc i acabaria desapareixent i si no compleix el primer objectiu, passaria a ser considerat com a banc.

A Menorca, Colonya Caixa Pollença, és un exemple de Banca ètica que a través de la Fundació GuillemCifre de Colonya, gestiona la Obra Benefica i Social de la Caixa Pollença, fonamentada en tres grans àrees d'actuació: la cultural, l'esportiva i la social-assistencial. La Fundació, com a gestora d'aquesta part social i cultural, col·labora amb una sèrie d'institucions, associacions i col·lectius, les activitats dels quals s'identifiquen amb les línies de treball social i cultural que vol mantenir Colonya i que per la seva estructura adequada agilitzen i aprofiten al màxim els recursos que l'entitat i destina. Caixa Colonya treballa per respondre a les necessitats i inquietuds de la societat en la que s'integra, participant en activitats i treballs que es destinin al progrés i benestar de la nostra Comunitat i estant en contacte directe amb totes aquelles iniciatives que dinamitzin l'activitat social i cultural del nostre àmbit (Colonya Caixa Pollença).

ANÀLISI DE LES INICIATIVES

ANÀLISI DE LES INICIATIVES

A continuació es presenten unes taules on es descriuen i quantifiquen els principals resultats obtinguts a través de l'anàlisi qualitativa de les diferents associacions:

Taula 1: Descripció i quantificació de l'APAEM

DESCRIPCIÓ
<p><u>ENTITAT / EMPRESA:</u></p> <p>Associació de Productors d'Agricultura Ecològica de Menorca</p>
<p><u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u></p> <p>Associació</p>
<p><u>NOM DEL PROJECTE:</u></p> <p>Producció Ecològica Agrícola i Ramadera</p>
<p><u>ANY D'INICI:</u></p> <p>2003</p>
<p><u>FINALITAT O OBJECTIU:</u></p> <p>Representar els productors/es ecològics de Menorca i els interessos del sector; promocionar l'Agricultura Ecològica; difondre els beneficis socials i ambientals de la producció i el consum dels productes de l'Agricultura Ecològica; celebrar jornades tècniques de formació per a professionals, tècnics i aficionats; celebrar xerrades, mostres, tast, fires i mercats que contribueixin al coneixement social de la producció ecològica a Menorca, també del producte local i de temporada; mantenir i donar a conèixer la biodiversitat agrària de les varietats locals hortícoles de l'illa; col·laborar amb el CBPAE (Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica) per assegurar una certificació de qualitat que ofereixi la màxima garantia als consumidors.</p>

ORIGEN:

L'APAEM és l'associació menorquina de les altres associacions homòlogues de les Illes: APAEMA (Mallorca) i APAEEF (Eivissa i Formentera).

ESTAT DE LA QÜESTIÓ:

La producció d'Agricultura Ecològica a Menorca cada vegada té més acceptació i demanda, actualment no hi ha prou producció per a cobrir-la. Quant a l'activitat regular de l'associació, continua depenent de l'interès polític i el suport econòmic de les administracions.

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE SOCIS:

40 persones. La major part dels quals viuen directament de la producció ecològica gràcies a diverses iniciatives professionals i/o empresarials. En són un exemple les botigues de s'Hort Ecològic a Maó i la d'Ecomercat a Ciutadella. Hi ha altres casos en què la producció es comercialitza directament al lloc de producció, amb clients fixes o esporàdics, o a través de la participació en fires i mercats; en aquest darrer àmbit, els exemples són molts.

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

Els voluntaris són els mateixos associats o els familiars implicats en el desenvolupament de la major part de les activitats.

NOMBRE DE TREBALLADORS:

L'associació no compta amb cap treballador a càrrec, tot i que, depenent de la temporada i amb la finalitat de dur a terme algunes accions subvencionades, ha comptat amb personal autònom per executar-les. Fa uns anys, i relació projectes subvencionats, hi van arribar a fer feina tres persones.

BASE SOCIAL:

Els associats i les sinergies amb altres entitats i sectors afins.

USUARIS/BENEFICIARIS:

Tots els consumidors en tant que, l'ecològica, és una alimentació saludable.

PRESSUPOST GESTIONAT:

Entre la gestió de les quotes de soci i els suports econòmics de l'administració (quan n'hi ha), l'APAEM pot arribar a gestionar entre 7.000 i 15.000 € anuals, depenent de l'exercici i sempre que compti amb suports econòmics.

BENEFICI ECONÒMIC:

No ha estat quantificat mai el volum que la producció ecològica té a Menorca. En qualsevol cas, en viuen totalment o parcial entre 40 i 60 famílies (no tots els productors estan associats a l'APAEM). D'altra banda, lògicament i com a entitat, l'associació no en té, de beneficis.

BENEFICIS SOCIALS:

En relació al consum saludable dels productes, tots aquells relacionats amb la salut; en relació al medi ambient, la producció d'AE assegura la conservació i el futur dels agrosistemes de producció, dels aqüífers i del conjunt de fauna i flora del territori on es practica; en relació a les condicions de feina i la dignitat dels sous dels productors, la producció ecològica sempre ha defensat i reivindicat les millors condicions tant per al conjunt dels productors com pels col·lectius específics (joves i dones).

QUALITAT EN EL TREBALL:

Bona, per més que, en general, la figura del pagès/pagesa encara no està socialment prou remunerada ni valorada.

PROVEÏDORS:

Els productors que disposen de botiga solen proveir-se de diversos productes que, o bé ells no produeixen (comprant a altres companys) o bé no es produeixen a Menorca (comprant a altres productors o distribuïdors de fora). Quant al conjunt de la producció, la majoria de proveïments estan directament relacionats amb les necessitats de l'activitat agrària i ramadera, per exemple de llavors, d'adobs, de productes fitosanitaris

(mai de síntesi) o dels materials i la maquinària necessària per a realitzar l'activitat.

CLIENTS:

Els destinataris finals són els consumidors.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l' APAEM

Taula 2: Descripció i quantificació de CÀRITAS DIOCESANA MENORCA

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> CÀRITAS DIOCESANA DE MENORCA
<u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u> Entitat de l'Església Catòlica
<u>PROJECTES:</u> En relació a Economia Social i Solidària, Càritas té els següents projectes: <ul style="list-style-type: none">
- TIV Menorca, Empresa d'Inserció
- Càritas Jove: deixa la teva empremta
- Comerç Just, S'Altra Senalla
- Iniciativa per la pau
- Atenció de situacions d'emergència
- Projectes de Cooperació
- Bon profit
- Tallers educatius
- Campanyes institucionals
- Infància i Joventut
- Acompanyament en drets
- Tallers d'integració
- Acollida
- Arbres d'Algendar
- Recollida de roba i Botigues Solidàries
- Tallers ocupacionals Mestral
- Accions formatives per l'ocupació
- Servei d'orientació laboral

- Voluntariat

FINALITAT O OBJECTIU:

L'objectiu principal de Càritas és l'acompanyament a les persones en risc d'exclusió social i ajudar-la en el procés de reinserció al món laboral. Aposten per una economia social i solidària i per això han engegat diferents projectes on la persona és el principal beneficiari.

Tenen l'objectiu de construir una economia centrada en la persona, inspirat en la Doctrina Social de la Iglesia (DSI), Càritas es dirigeix al sector empresarial com un agent fonamental de transformació social. Animen a totes les empreses que siguin sensibles amb les situacions d'injustícia social i a que s'uneixin a la seva missió de construir un món més just i solidari.

ORIGEN:

A mitjans dels anys 50 del segle XX, Càritas gestionava l'Ajuda Social Americana i va ser coneguda durant molts anys per la seva acció de repartiment de llet americana. Va ser llavors quan Càritas pren consciència que la seva ajuda ha d'anar més enllà del repartiment de llet. Acabada la II guerra mundial, Càritas realitza un ampli programa d'activitats de promoció social i un intens programa de sensibilització sobre l'acollida de 20.000 nens sense llar d'Àustria i Alemanya. L'any 1957 crea la Secció social de Càritas (planificació i orientació de l'acció social). Cap a la dècada dels 60 i 70 comença una promoció social comunitària, creant el primer Pla d'Acció contra la pobresa. A la dècada dels 70 i 80 des de Càritas es treballa per estendre els drets en context de crisi, ja que té consciència i dimensions de la pobresa. L'any 1980 Càritas dedica la gran part dels seus projectes a lluitar contra l'atur. Identifiquen els canvis econòmics i com aquests atempten contra el benestar de les persones i provoquen exclusió social i marginació. Veuen en l'economia un dels principals problemes socials que genera fenòmens negatius en relació al capitalisme. A finals del segle XX, amb l'arribada d'una nova crisi econòmica, Càritas publica l'any 1998 :“Les condicions de vida de la població pobra a Espanya”.

En relació a l'Economia Social i Solidària, Càritas afirma que un dels principals reptes al que s'enfronta Càritas i, la societat en general, és un repte econòmic, ètic i estructural. És una posta en ferm i decidida per l'Economia Solidària que va tenir el seu punt àlgid l'any 2015 quant a la 72 assemblea General de Càritas Espanyola, es van comprometre a fer un pas per “recuperar la dimensió ètica de l'economia”.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ:

Des de Càritas Menorca i en relació a l'Economia Social, és gestionen accions per l'ocupació i economia social a través dels residus. També tenen una altra branca dedicada a l'agricultura ecològica. Els diferents projectes que té Càritas, són projectes que considerin que poden ser perdurables en el temps i que poden acompanyar a les persones en el procés d'inserció laboral. Els projectes d'economia social són en relació als residus i a l'agricultura.

El seu lema és acompanyar mitjançant la formació i la promoció sociolaboral per

dignificar la persona. L'orientació i intermediació laboral és un servei específic d'acompanyament, assessorament i contacte amb empreses i particulars, adreçat a persones vulnerables. L'any 2015 han realitzat un total de 1.848 entrevistes i s'ha atès a 763 persones, un 10% menys que l'any 2014. L'any 2015 van tenir 56 ofertes de 48 empreses i s'han cobert 47. De les ofertes particulars s'han cobert el 49%. De totes les persones que han sigut ateses, 170 han estat contractades: el 84% amb un contracte temporal, un 17,6% sense contracte i menys del 2% amb un contracte indefinit.

Pel que fa a la formació s'han realitzat un total de 13 cursos i tallers on han participat 114 alumnes. Els tallers prelaborals, mitjançant l'activitat de gestió mediambiental i de residus voluminosos, afavoreixen la inserció sociolaboral. L'objectiu és que els participants aconseguixin les habilitats mínimes necessàries per dur a terme i mantenir una feina. Actualment tenen 5 tallers: magatzem i transport, botiga, fusteria, roba, jardineria i horticultura d'Arbres d'Algendar.

L'any 2015 han acompanyat més de 100 persones: 5 amb contracte d'inserció, 34 amb beques formatives i 67 fent contraprestació de la renda mínima d'Inserció i treballs o prestacions en benefici de la comunitat. De les més de 100 persones que han participat en els diferents tallers, el 67% són espanyols i només un 33% són immigrants. En total un 18% dels participants s'han inserit al mercat laboral ordinari.

Gràcies a la recollida de voluminosos i tèxtil, s'ha donat un total de 143 ajudes en roba, mobles i electrodomèstics per valor de 14.095,46€ (segons dades 2015).

Càritas té 32 contenidors de roba instal·lats als diferents municipis de l'illa gràcies als quals s'han recollit 335.440,92 kg. Això permet potenciar el taller de roba, aconseguir els objectius socials, laborals i mediambientals, i inaugurar dues noves botigues, més grans i cèntriques, a Maó i Ciutadella.

Les donacions que han entrat a Mestral han augmentat un 28%, 778.031,60 kg. Els residus voluminosos i aparells elèctrics i electrònics un 10% respecte a l'any 2014, 427.223,16 Kg. De totes les entrades que s'han recollit des de Càritas, s'han reutilitzat un 66,4% i un 23,2% s'ha destinat a un gestor de residus autoritzat.

QUANTIFICACIÓ

El programa d'Acció social és des del qual parteix l'atenció bàsica a les persones més vulnerables de Menorca. Treballen per ajudar a cobrir les necessitats bàsiques, per millorar els processos d'inserció social i fer un acompanyament més humà, que és la part essencial de la seva línia d'acció social.

PERFIL DELS PARTICIPANTS: (Dades any 2015)

Formació i ocupació: 767 persones

Acollida i Assistència: 738

Infància i menors: 181 persones

Drets bàsics fonamentals: 74 persones

Habitatge: 50 persones

Reclusos i exreclusos: 16 persones

El 25% són persones sense ingressos. L'any 2015 des de Càritas s'han atès 1.527 persones. Un 64% fa més de tres anys que reben ajudes. Un 60% de les persones són dones i el percentatge més elevat segons grup d'edat el tenen en persones entre 45 i 64 anys. El 65% de les persones ateses són famílies amb fills.

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

El voluntariat és eix transversal i la base social de Càritas, per això hi ha voluntaris a tots els seus projectes. Programes: reforç escolar, botigues solidàries i animació de persones majors a la Residència de Maó. Aquests són els projectes on més voluntaris hi ha. El repte és posar en marxa l'itinerari de voluntariat que va des de la identificació d'una necessitat i l'acollida inicial, fins a la seva desvinculació, passant per formació i acompanyament.

Actualment a Càritas hi ha 268 voluntaris

NOMBRE DE SOCIS:

Els socis de Càritas tenen una sèrie de beneficis fiscals. A partir d'aquest any 2016, els socis tenen una desgravació fiscal del 75% per als primers 150 € del conjunt dels donatius anuals. Tanmateix, si col·laboren per 3 anys consecutius amb una quantitat igual o major obtenen un 35% de deducció. Els socis, també reben avantatges fiscals en el cas que facin donatius de forma esporàdica d'un 30% al seu IRPF.

Actualment són 154 socis.

NOMBRE DE TREBALLADORS:

33 dones i 17homes.

42 dels treballadors i treballadores tenen un contracte indefinit, 5 són contractes d'inserció i 1 és temporal.

BASE SOCIAL:

La base social de Càritas és, en línies generals, els socis, voluntaris i treballadors que aposten per el projecte. Asseguren que és possible construir una economia que no generi desigualtat, exclusió i pobresa.

PRESSUPOST GESTIONAT:

1.858.868 €

BENEFICI ECONÒMIC:

L'any 2015 els ingressos va ser d'1.918.046 € i les despeses generades van ser de 1.918.046 €, per tant, Càritas no va obtenir benefici econòmic.

A continuació queden desglossats els ingressos i despeses de l'exercici 2015:

Ingressos:

- Subvencions públiques: 826.548,00€
- Subvencions privades: 135.854,00 €
- Vendes: 636.368,00 €
- Quotes socis i donacions: 160.702,00 €
- Altres: 158.574,00 €

Despeses:

- Inclusió social: 365.888,00 €
- Accions per l'ocupació i economia social: 823.577,00 €
- Animació comunitària i voluntariat: 46.011,00 €
- Desenvolupament institucional: 138.356,00 €
- Serveis Generals: 309.113,00 €
- TIV: 175.923,00 €
- Aplicació resultat exercici: 59.178,00 €

BENEFICIS SOCIALS:

Com ja s'esmentava anteriorment, Càritas, en relació a l'Economia Social i Solidària, té projectes d'accions per l'ocupació i l'economia social on acompanyen a les persones a través de la formació i la promoció sociolaboral per dignificar la persona. Aposten per una economia solidària, pensada en les persones i on el benefici econòmic no és cap objectiu específic. En el cas que qualsevol dels projectes de Càrites generi un excedent econòmic, va destinat exclusivament als projectes o a engagar-ne de nous.

Els beneficis socials que genera Càritas a la població de Menorca es resumeixen en els següents ítems:

- **Acompanyament a les persones** mitjançant la formació i la promoció sociolaboral per dignificar la persona. Ofereixen diferents cursos de formació, orientació i intermediació laboral, adreçat a persones en risc d'exclusió social.
- Els seus principals projectes en relació a l'Economia Social i Solidària es sustenten gràcies a la recollida de residus i tèxtil. Això genera un benefici social molt important, ja que no només permet **donar feina** a molta gent i subvencionar els diferents projectes de Càritas, sinó que a més contribueixen a una **reducció de la petjada ecològica** molt important. Amb la recollida de voluminosos i tèxtil, l'any 2015 es van donar un total de 143 ajudes en roba, mobles i electrodomèstics per un valor de 14.095,46 €. S'han aconseguit recollir 335.440,92 kg de roba. Els residus voluminosos i aparells elèctrics i electrònics han augmentat un 10% respecte a l'any anterior (427.223,16 kg). De totes les entrades que han recollit, han reutilitzat un 66,4% i un 23,2% s'ha destinat a un gestor de residus autoritzat.

- Treballen per construir **una economia que no generi desigualtat, exclusió i pobresa**. Aposten per una nova economia, que defensi el bé comú i la centralitat de la persona
- Aposten pel **comerç just**. Donen tallers de sobirania alimentària, de consum responsable, ja que des de Càritas consideren el comerç just una eina de cooperació i alhora és una eina de consum responsable. Als tallers de comerç just s'explica a escoles d'educació secundària i a empreses, què és el comerç just. Dins d'aquests cursos de **difusió i conscienciació del concepte de comerç just**, es parla també de banca ètica o agricultura ecològica, entre d'altres. Per tant, aporten un benefici social molt important de difusió de comerç just. A les botigues que té Càritas, tenen productes de comerç just.
- Càritas aposta 100% pel **producte local** i a empreses que segueixin un criteri d'economia social i **responsable amb el territori**.
- No treballen amb grans superfícies, sempre amb cooperatives, o petits comerços locals o persones implicades, i **mai compren un producte que entri en competència amb algun producte que es pugui produir a Menorca** o a l'estat espanyol. Per exemple, Càritas no compra suc de taronja donat que a Menorca no hi ha tarongers. Tenen alguns productes com la melmelada, tot i que Menorca no és productora, si que importen el sucre de l'Equador en sacs de 25 kg i un grup de dones de Menorca produeixen melmelada amb fruita menorquina. L'objectiu és **apostar per un comerç just**.

PROVEÏDORS:

Càritas aposta pel producte local i de proximitat. El 98% dels proveïdors són locals.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per Càritas Diocesana de Menorca

Taula 2.1: Descripció i quantificació del projecte de CÀRITES DIOCESANA MENORCA: Mestral

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> CÀRITAS DIOCESANA DE MENORCA
<u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u> Projecte de Càritas sense entitat pròpia
<u>NOM DEL PROJECTE:</u> Mestral
<u>ANY D'INICI:</u> Mestral neix l'any 1993 com a projecte de Càritas Diocesana de Menorca

FINALITAT O OBJECTIU:

Els objectius de Mestral són, principalment els següents:

- La inserció sociolaboral de col·lectius en risc d'exclusió social
- La defensa del medi ambient
- La gestió dels residus i la reutilització

En el camp de treball del medi ambient, els seus àmbits de treball són:

- La recollida a domicili de material voluminós
- La reparació, restauració i reutilització de materials
- La recollida, emmagatzematge i transport de residus perillosos
- La recollida de paper i cartó
- La gestió de deixalles
- La sensibilització i educació ambiental

Mestral disposa de dos centres de treball, una nau a Maó i una a Ciutadella, però dóna servei a tota l'illa de Menorca.

A partir de la tasca realitzada des dels diferents tallers ocupacionals de Mestral, les persones en risc d'exclusió per motius d'edat o gènere, o per qualsevol raó de tipus social, adquireixen els hàbits bàsics laborals, és en aquests tallers on es porten a terme les activitats de reparació, restauració i reutilització dels materials recollits.

Pel que fa als tallers ocupacionals, aquests es fan gràcies a la recollida de materials voluminosos i tèxtil. Aquests materials provenen de donacions per part de particulars, empreses i administracions. A partir de la recollida d'aquest material es pot iniciar la feina d'inserció en els diferents tallers ocupacionals.

Mestral Maó es divideix en sis tallers:

- Taller de roba
- Taller de fusteria i restauració de mobles
- Taller de reparació d'electrodomèstics
- Botiga
- Magatzem
- Camió

Mestral Ciutadella consta de cinc tallers:

- Taller de roba
- Taller de fusteria i restauració de mobles
- Botiga
- Magatzem
- Camió

Uns tallers que permet a les persones que es beneficien, no només d'aprendre a elaborar una feina, sinó a assolir uns hàbits socials que els hi servirà per reinserir-se amb èxit al món laboral.

6 botigues i 2 tallers

ORIGEN:

A mitjans dels anys 50 del segle XX, Càritas gestionava l'Ajuda Social Americana i va ser coneguda durant molts anys per la seva acció de repartiment de llet americana. Va ser llavors quan Càritas pren consciència que la seva ajuda ha d'anar més enllà del repartiment de llet. Acabada la II guerra mundial, Càritas realitza un ampli programa d'activitats de promoció social i un intens programa de sensibilització sobre l'acollida de 20.000 nens sense llar d'Àustria i Alemanya. L'any 1957 crea la Secció social de Càritas (planificació i orientació de l'acció social). Cap a la dècada dels 60 i 70 comença una promoció social comunitària, creant el primer Pla d'Acció contra la pobresa. A la dècada dels 70 i 80 des de Càritas es treballa per estendre els drets en context de crisi, ja que té consciència i dimensions de la pobresa. L'any 1980 Càritas dedica la gran part dels seus projectes a lluitar contra l'atur. Identifiquen els canvis econòmics i com aquests atempten contra el benestar de les persones i provoquen exclusió social i marginació. Veuen en l'economia un dels principals problemes socials que genera fenòmens negatius en relació al capitalisme. A finals del segle XX, amb l'arribada d'una nova crisi econòmica, Càritas publica l'any 1998 :“Les condicions de vida de la població pobre a Espanya”.

En relació a l'Economia Social i Solidària, Càritas afirma que un dels principals reptes al que s'enfronta Càritas i, la societat en general, és un repte econòmic, ètic, estructural. És una posta en ferm i decidida per l'Economia Solidària que va tenir el seu punt àlgid l'any 2015 Quant a la 72 assemblea General de Càritas Espanyola, es van comprometre a fer un pas per “recuperar la dimensió ètica de l'economia”.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ:

Des de Càritas Menorca i en relació a l'Economia Social, és gestionen accions per l'ocupació i economia social a través dels residus. També tenen una altra branca dedicada a l'agricultura ecològica. Els diferents projectes que té Càritas, són projectes que considerin que poden ser perdurables en el temps i que poden acompanyar a les persones en el procés d'inserció laboral. Els projectes d'economia social són en relació al tema de residus i agricultura ecològica.

El seu lema és acompanyar mitjançant la formació i la promoció sociolaboral per dignificar la persona. L'orientació i intermediació laboral és un servei específic d'acompanyament, assessorament i contacte amb empreses i particulars, adreçat a persones vulnerables. L'any 2015 van realitzar un total de 1.848 entrevistes i s'ha atès a 763 persones, un 10% menys que l'any 2014. L'any 2015 van tenir 56 ofertes de 48 empreses, de les que es van cobrir 47. De les ofertes particulars s'han cobert el 49%. De totes les persones que han sigut ateses, 170 han estat contractades: el 84% amb un contracte temporal, un 17,6% sense contracte i menys del 2% amb un contracte indefinit.

Pel que fa a la formació s'han realitzat un total de 13 cursos i tallers on han participat 114 alumnes. Els tallers prelaborals, mitjançant l'activitat de gestió mediambiental i de

residus voluminosos, afavoreixen la inserció sociolaboral. L'objectiu és que els participants aconseguixin les habilitats mínimes necessàries per dur a terme i mantenir una feina. Actualment tenen 5 tallers: magatzem i transport, botiga, fusteria, roba, jardineria i horticultura d'Arbres d'Algendar.

L'any 2015 han acompanyat més de 100 persones: 5 amb contracte d'inserció, 34 amb beques formatives i 67 fent contraprestació de la renda mínima d'Inserció i treballs o prestacions en benefici de la comunitat. De les més de 100 persones que han participat als diferents tallers, el 67% són espanyols i només un 33% són immigrants. En total un 18% dels participants s'han inserit al mercat laboral ordinari.

Gràcies a la recollida de voluminosos i tèxtil, s'ha donat un total de 143 ajudes en roba, mobles i electrodomèstics per valor de 14.095,46% (segons dades 2015).

Càritas té 32 contenidors de roba instal·lats als diferents municipis de l'illa gràcies als quals s'han recollit 335.440,92 kg. Això permet potenciar el taller de roba, aconseguir els objectius socials, laborals i mediambientals, i inaugurar dues noves botigues, més grans i cèntriques, a Maó i Ciutadella.

Les donacions que han entrat a Mestral han augmentat un 28%, (778.031,60 Kg). Els residus voluminosos i aparells elèctrics i electrònics un 10% respecte l'any 2014, (427.223,16 Kg). De totes les entrades que s'han recollit des de Càritas, s'han reutilitzat un 66,4% i un 23,2% s'ha destinat a un gestor de residus autoritzat.

PROJECTES ASSOCIATS:

Els projectes de Mestral són:

- TIV Menorca SLU, empresa d'inserció
- Arbres d'Algendar
- Recollida de roba i botigues solidàries
- Tallers ocupacionals Mestral
- Accions formatives per l'ocupació
- Servei d'orientació laboral

TIV Menorca SLU, és una empresa d'inserció promoguda i propietat de Càritas Diocesana de Menorca, creada per gestionar la planta de tractament de residus voluminosos de Menorca, d'acord amb el previst en el Pla Director Sectorial per a la gestió de residus no perillosos de Menorca, aprovat pel ple del consell en sessió del 26 de juny 2006 (BOIB núm. 109, de 3 d'agost de 2006).

Arbres d'Algendar, el taller pre-laboral Arbres d'Algendar, mitjançant l'activitat de recuperació de varietats locals de fruiters i horticultura ecològica, pretén afavorir la inserció sociolaboral de persones que es troben en risc d'exclusió social.

Aquest projecte, situat a les finques d'Es Canaló i S'Aranjassa, al barranc d'Algendar, té com a objectiu general que els participants aconseguixin les habilitats mínimes

necessàries per dur a terme i mantenir una feina. Actualment es treballa mitjançant activitats relacionades amb la producció d'arbres fruiters de varietats locals, la jardineria autòctona i l'horticultura ecològica.

Així, els participants, podem adquirir habilitats bàsiques i aprenen a cultivar hortalisses, a mantenir un jardí en bones condicions o a reproduir arbres fruiters mitjançant les diferents tècniques: empelt, estaca, llavor. Els arbres fruiters de varietats locals, després d'un procés de creixement de dos anys al barranc, es comercialitzen al mateix viver situat a s'Aranjassa, al barranc d'Algendar, a Taller Mestral i a diferents centres de jardineria, viver del GOB i cooperatives agrícoles. Així, s'afavoreix la conservació a llarg termini de les varietats tradicionals d'arbres fruiters. Al projecte es realitzen activitats d'educació ambiental a infants i joves. Tot aquest procés permet la realització d'un taller pre-laboral, on es pretén millorar, recuperar o consolidar aquelles habilitats socials necessàries per afavorir la seva inclusió social.

La fruita que es genera a Arbres d'Algendar es ven a les diferents botigues de Menorca que venen producte ecològic. Actualment no hi ha suficient producció per satisfer la demanda. Durant els mesos d'estiu aquesta demanda s'incrementa, ja que està creixent la conscienciació pel producte ecològic, moltes botigues s'estan interessant per vendre fruita d'Arbres d'Algendar, es preveu que si la producció pot incrementar-se, el projecte sigui cada cop més fructífer. L'any 2015 van passar 20 persones pel projecte.

Recollida de roba i botigues solidàries, Càritas Diocesana de Menorca ha consolidat la recollida de les donacions de roba a través dels 32 contenidors que hi ha instaurats als diferents municipis de l'illa. Aquests han acostat la reutilització del tèxtil a la població i, al mateix temps, han permès potenciar el taller de roba aconseguint els objectius socials, laborals i mediambientals que Càritas persegueix per tal d'afavorir a les persones que es troben en major vulnerabilitat. L'any 2015 van recollir 223.685,50 kg. de roba i van tenir contractades a 5 persones (2 d'elles com a treballadores d'inserció). La roba recollida, al taller de roba de Mestral es prepara per a la seva venda a les botigues de segona mà de l'illa. Actualment tenim 6 botigues solidàries: dues a Maó, una a Ferreries, una a Es Mercadal i dues a Ciutadella, on venem la roba i altres objectes de segona mà. Aquestes no funcionarien sense la important ajuda que aporten els més 100 voluntaris. Els beneficis de les vendes es reinverteixen en el projecte, que té com a principal objectiu la inserció sociolaboral de col·lectius en risc d'exclusió a través de l'economia social.

Tallers ocupacionals Mestral, el Taller pre-laboral Mestral, a través de l'activitat de gestió de residus voluminosos, pretén afavorir la inserció sociolaboral de persones que es troben en risc d'exclusió social. Té com a objectiu general que els participants aconseguixin les habilitats mínimes necessàries per dur a terme i mantenir una feina. Actualment a Mestral hi ha 4 pre-tallers ocupacionals: fusteria, roba, botiga i transport-

magatzem. Podem fer feina gràcies a les donacions rebudes de manera directa o mitjançant el servei de recollida de mobles i altres objectes aprofitables, tant de particulars com empreses. Així, els objectes, són recepcionats al taller de magatzem i derivats als diferents tallers, on són restaurats o recuperats, fins a sortir a la venda a les nostres botigues solidàries.

Accions formatives per l'ocupació, el Programa d'Accions per l'Ocupació organitza diferents accions formatives encaminades a millorar les competències i capacitats de les persones que atenen a Càritas i que ja tenen uns mínims de capacitats assolides, predisposició per la feina, necessitats bàsiques cobertes, etc.

Durant el 2015 han dut terme un total de 14 accions formatives on han participat un total de 104 persones. Els cursos impartits han estat: 4 tallers de cuina, 2 tallers de cuidador, 1 taller de tècniques de recerca de feina, 1 curs de customització, 1 curs de jardineria, 1 curs d'horticultura, 1 taller d'atenció al client i vendes, 2 cursos de formació en el lloc de cambra de pisos i 1 curs de formació en el lloc d'ajudant de cambra. Els cursos es duen a terme amb voluntariat i/o personal tècnic contractat.

Servei d'orientació laboral, és un servei específic d'orientació, assessorament i intermediació laboral que va dirigit principalment a persones en situació de risc d'exclusió social. Actualment aquest servei és finançat per: El Fons Social Europeu a través del Programa Operatiu, pel CIME a través del Projecte de RMI i per "La Caixa" que a través d'Incorpora, subvenciona el servei d'Intermediació Laboral.

Orienten i acompanyen a persones amb especials dificultats per trobar feina. S'estableix un itinerari personalitzat de treball amb cada persona atesa, en funció dels seus interessos, necessitats i potencialitats, se l'acompanya i se li faciliten eines i recursos, analitzant amb ella les accions realitzades i orientant-la. Parteixen sempre de la implicació de la persona atesa i de la seva mobilització, amb l'objectiu de potenciar els seus propis recursos perquè pugui realitzar de forma autònoma el procés de recerca de feina. Treballen en coordinació amb els diferents agents socials i laborals del territori.

Tot i que no està dins la línia d'Economia Social, a Càritas han engegat un projecte relacionat amb el Comerç Just, una important eina de codesenvolupament des de la qual promouen el consum responsable i una comercialització justa i transparent. El projecte és "S'Altra Senalla", a través del qual aposten per sensibilitzar i conscienciar la ciutadania en aquesta direcció. Actualment tenen botiga a Maó, Alaior i Ciutadella. A Maó es pot trobar producte de comerç just, també, a la botiga S'Hort Ecològic i Mestral, a Alaior, a la Cooperativa Sant Crispin, a Sant Lluís a Sa Botiga de s'Ullestrar i a Econatur, a Sant Climent a la botiga de Cas Fix, a Ferreries a Ca Na Clara i a Ciutadella a Mestral i a super Mir-Llorens.

QUANTIFICACIÓ

PERFIL DELS PARTICIPANTS:

Formació i ocupació: 767 persones

Acollida i Assistència: 738

Infància i menors: 181 persones

Drets bàsics fonamentals: 74 persones

Habitatge: 50 persones

Reclusos i ex-reclusos: 16 persones

El 25% són persones sense ingressos. L'any 2015 des de Càritas s'han atès 1.527 persones. Un 64% fa més de tres anys que reben ajudes. Un 60% de les persones són dones i el percentatge més elevat segons grup d'edat el tenen en persones entre 45 i 64 anys. El 65% de les persones ateses són famílies amb fills.

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

Actualment a Mestral hi ha 86 voluntaris, 74 dels quals col·laboren a les botigues.

NOMBRE DE TREBALLADORS:

12 dones i 8 homes

BASE SOCIAL:

La base social de Càritas és, en línies generals, els socis, voluntaris i treballadors que aposten per el projecte. Asseguren que és possible construir una economia que no generi desigualtat, exclusió i pobresa.

USUARIS/BENEFICIARIS :

Qualsevol persona que tingui una situació social i/o econòmica, vulnerable i que necessiti ajuda, ja sigui per trobar feina, per rebre ajudes d'aliment o per rebre formació i acompanyament en aquest procés de reinserció social.

PRESSUPOST GESTIONAT:

705.020,26 €

BENEFICI ECONÒMIC:

101.462,19 €. Cal tenir en compte, però, que aquest import inclou les subvencions, sense les quals el projecte deixa de ser sostenible i comença a tenir pèrdues.

La gran majoria dels projectes són deficitaris, però l'objectiu no és que els projectes generin benefici econòmic. Alguns projecte, però, sí que obtenen un benefici econòmic que és destinat a subvencionar els projectes deficitaris.

BENEFICIS SOCIALS:

Com ja s'esmentava anteriorment, Càritas, en relació a l'Economia Social i Solidària, té projectes d'accions per l'ocupació i l'economia social on acompanyen a les persones a través de la formació i la promoció sociolaboral per dignificar la persona. Aposten per una economia solidària, pensada en les persones i on el benefici econòmic no és cap objectiu específic. En el cas que qualsevol dels projectes de Càrites generi un excedent econòmic, aniria destinat exclusivament als projectes o a engegar de nous.

Els beneficis socials que genera Càritas Menorca es resumeixen en els següents ítems:

- Acompanyament a les persones mitjançant la formació i la promoció sociolaboral per dignificar la persona. Ofereixen diferents cursos de formació, orientació i intermediació laboral adreçat, a persones en risc d'exclusió social.
- Els seus principals projectes en relació a l'Economia Social i Solidària es sustenten gràcies a la recollida de residus i tèxtil. Això genera un benefici social molt important, ja que no només permet donar feina a molta gent i subvencionar els diferents projectes de Càritas, sinó que a més contribueixen a una reducció de la petjada ecològica molt important. Amb la recollida de voluminosos i tèxtil, l'any 2015 es van donar un total de 143 ajudes en roba, mobles i electrodomèstics per un valor de 14.095,46 €. S'han aconseguit recollir 335.440,92 kg de roba. Els residus voluminosos i aparells elèctrics i electrònics han augmentat un 10% respecte a l'any anterior (427.223,16 kg). De totes les entrades que han recollit, han reutilitzat un 66,4% i un 23,2% s'ha destinat a un gestor de residus autoritzat.
- Treballen per construir una economia que no generi desigualtat, exclusió i pobresa. Aposten per una nova economia, que defensi el bé comú i la centralitat de la persona
- Aposten pel comerç just. Donen tallers de sobirania alimentària, de consum responsable, ja que des de Càritas consideren el comerç just una eina de cooperació i alhora és una eina de consum responsable. Als tallers de comerç just s'explica a escoles d'educació secundària i a empreses, què és el comerç just. Dins d'aquest curs de difusió del concepte de comerç just, es parla també de banca ètica o agricultura ecològica, entre d'altres. Per tant, aporten un benefici social molt important de difusió de comerç just. A les botigues que té Càritas, tenen productes de comerç just.
- El producte que des de Càritas es consumeix, és sempre local i a empreses que segueixin un criteri d'economia social i responsable amb el territori.
- No treballen amb grans superfícies, sempre amb cooperatives, o petits comerços locals o persones implicades, i mai compren un producte que entri en competència amb algun producte que es pugui produir a Menorca o a l'estat espanyol. Per exemple, Càritas no compra suc de taronja donat que a Menorca

no hi ha tarongers. Tenen alguns productes com la melmelada, tot i que Menorca no és productora, si que importen el sucre de l'Equador en sacs de 25kg i un grup de dones de Menorca produeix melmelada amb fruita menorquina. L'objectiu és apostar per un comerç just.

- Des del projecte d'Arbres d'Algendar es van recuperar una sinya del segle XVIII, la qual s'utilitza per regar, recuperant així l'antiga manera de cultivar. Aposten per la conservació del territori.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per Càritas Diocesana de Menorca

Taula 3: Descripció i quantificació del GOB Menorca

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> GOB Menorca
<u>NATURALESIA/FORMA JURÍDICA:</u> Associació
<u>NOM DEL PROJECTE:</u> Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa
<u>ANY D'INICI:</u> 1977
<u>FINALITAT O OBJECTIU:</u> Ajudar a assolir una economia realment sostenible, cosa que implica necessàriament fer compatibles les activitats humanes amb els valors ambientals.
<u>ORIGEN:</u> El GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa) és una associació ecologista sense ànim de lucre que treballa a les Illes Balears des de l'any 1973. La secció insular de Menorca es va crear l'any 1977. Té, també, seus a Mallorca, Eivissa i Formentera.
<u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u> El GOB és una organització no governamental, independent des del punt de vista polític i econòmic. Els càrrecs directius del GOB no obtenen cap tipus de remuneració econòmica. Gràcies als voluntaris, el GOB pot portar a terme un gran nombre de projectes que permetin a l'Associació poder assolir els objectius. Aposten per participar des de l'àmbit de la societat civil per poder reforçar la democràcia i poder exercir el dret que tenen les persones a opinar i formar part de la temàtica relacionada amb el medi ambient. Des del GOB es fa un seguiment de les problemàtiques i s'incentiva la construcció de possibles alternatives.

PROJECTES ASSOCIATS:

Des de el GOB neixen diferents iniciatives amb l'objectiu de donar respostes a les diferents necessitats que van sorgint. Un exemple és el projecte Posat Ses Plaques, una iniciativa que s'inicia l'any 2012 amb l'objectiu de dinamitzar el sector d'energies renovables a Menorca, amb la idea de canviar l'actual model energètic cap a un sistema ambientalment sostenible i descentralitzat. Des del GOB defensen que a Menorca hi ha un potencial en relació a l'energia solar que cal aprofitar. Les energies alternatives creen riquesa i llocs de feina locals alhora que redueixen impactes ambientals i costos. Des del GOB s'ha organitzat una campanya per promoure la instal·lació de plaques solars per escalfar aigua, cosa que pot representar una reducció del 30% de l'energia consumida a una llar. S'han impulsat acords entre un fabricant, els instal·ladors locals i una entitat bancària per a facilitar-ne el finançament.

El projecte ha durat 4 anys i, ha implicat a un fabricant d'equips solars, instal·ladors locals, una entitat financera i el GOB. S'han difós els avantatges de les renovables en l'economia local, el medi ambient i la societat, centrats sobretot en l'exemple dels col·lectors solar per a escalfar aigua. S'ha realitzat 6 instal·lacions directament, i se n'han potenciat un número indeterminat més.

Tant l'equip que ha treballar en aquest projecte, com el pressupost gestionar, s'ha assumit des de el GOB, tot i que no ha estat quantificat quin ha sigut el cost específic. També, des del GOB s'ha afirmat que el projecte ha generat pèrdues econòmiques, tot i que aquestes no han estat quantificades.

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE SOCIS:

1313 (30/06/2016)

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

395 acords de voluntariat signats. 180 voluntaris actius en 2015.

NOMBRE DE TREBALLADORS:

Actualment treballen 9. 4 dones i 5 homes

BASE SOCIAL:

A banda dels socis, voluntaris i treballadors ja esmentats, hi ha subscrits a mailing:1.800 persones. Visites web 98.000. Seguidors twitter: 4.600. Likes a Facebook: 4.600. Subscrits Campanya Territori:7.000 (Dades any 2015).

USUARIS/BENEFICIARIS:

Tota la població de Menorca

PRESSUPOST GESTIONAT:

326.600 (any 2015). L'Associació procura mantenir un finançament molt diversificat,

per tal d'evitar que es puguin condicionar els seus posicionaments. Les fonts habituals d'ingressos són l'aportació de quotes d'associats, els donatius, la comercialització de productes divulgatius i la prestació de serveis dedicats al medi ambient.

BENEFICI ECONÒMIC:

L'any 2015: - 39.000. L'any 2014: -3.000. L'any 2013: -1.200

BENEFICIS SOCIALS:

El GOB és una entitat declarada d'Utilitat Pública en consell de Ministres. Ha rebut diversos reconeixements, tant per part d'empreses privades com Administració Pública. Destaquem el Premi Internacional d'Agències de Viatge Alemanya DRV de 1990, el Premi Internacional TVI de 1996/97, la Medalla d'or de les Illes Balears de 2002 o el *Premio Fundación BBVA a las actuaciones en conservación de la biodiversidad de 2007*. El GOB contribueix a la preservació d'espais naturals de Menorca, com l'Albufera des Grau, Macarella, Cala Turqueta, el Camí de Cavalls o el Barranc d'Algendar, un dels principals atractius turístics de Menorca. Des de el GOB es reclama poder ser present en tots els àmbits de discussió sobre el present i el futur econòmic de Menorca, ja que s'ha contrastat la seva visió econòmica de futur i solvència.

El benefici social que aporta el GOB a Menorca és difícil de quantificar, tanmateix, els ítems que segueix el GOB i que, per tant, aporten un benefici a la població de Menorca són els següents:

- Política Ambiental: incideix en l'ús que es fa del territori i els recursos naturals, analitza les **conseqüències de les activitats humanes** i **promou alternatives** orientades a la sostenibilitat.
- Biodiversitat: s'orienta cap al coneixement i la conservació de la fauna i flora silvestres, prioritza les actuacions de **preservació** i intenta cobrir espais desatesos per altres agents públics o privats.
- Educació ambiental: dissenya i ofereix iniciatives de formació per a públics diversos en una aposta per la **conscienciació** social a favor del medi ambient.
- Custòdia del territori: la filosofia de la custòdia del territori intenta implicar la iniciativa privada voluntària en la **conservació** del medi ambient.

Des del GOB defensen que protegir els animals, les platges, els boscos i, en definitiva, el territori menorquí, aportarà un benefici a tota la població. Un territori ben planificat aporta benestar, salut, economia, educació i assegura un futur per a tothom. Cuidar els ecosistemes és una aposta de futur, com millor sigui, millor serà el futur per tothom i per la població de Menorca.

PROVEÏDORS:

No tenen quantificat el nombre de proveïdors. Durant l'any 2015 van realitzar una despesa de 38.000 € en compres de materials, dels quals el 87% van ser a empreses de Menorca. Durant l'any 2015 es van contractar serveis a altres empreses per valor

de 24.000 €, també a proveïdors locals.

CLIENTS:

Els clients del GOB són, en general, públic que compra a la botiga o Es Viver. Clients des Viver de manteniments de jardins i filtres verds... Patrocinadors de diferents projectes, com Educació Ambiental, Centre de Recuperació de Fauna ... Però també podrien ser clients les persones que senten que el GOB fa alguna cosa útil amb qualsevol de les seves campanyes.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per el GOB

Taula 3.1: Descripció i quantificació del projecte del GOB: Es Viver de Plantes de Menorca

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u>GOB Menorca
<u>NATURALESA/FORMA JURÍDICA:</u>Associació
<u>NOM DEL PROJECTE:</u>Es Viver de Plantes de Menorca
<u>ANY D'INICI:</u> El projecte s'inicia l'any 1998
<u>FINALITAT O OBJECTIU:</u> És una inciativa del GOB, que té per objectiu potenciar una jardineria sense problemes pel medi ambient i fàcil de mantenir. Les plantes autòctones permeten crear espais molt agradables, amb un baix manteniment, sense necessitat de tractaments químics i reduït consum d'aigua. Contràriament, la jardineria basada en plantes exòtiques crea problemes importants: perill d'introduir plantes invasores, perill d'escampar noves plagues i malalties, elevat consum d'aigua. Es Viver de Plantes de Menorca té una àmplia varietat de plantes de l'illa, produïdes amb el certificar ecològic, per a totes les necessites. Tenen plantes silvestres, o bé d'ús tradicional, per jardineria, horta o altres usos, com la depuració d'aigües de manera natural.
<u>ORIGEN:</u> Seguint els objectius del GOB d'assolir una economia que respecti el medi ambient, fent compatible les activitats humanes i comercials amb els valors ambientals, neix l'any 1998 l'Associació Es Viver de Plantes de Menorca.
<u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u> Actualment Es Viver de Plantes de Menorca ofereix una gran varietat de plantes: <ul style="list-style-type: none">
- Plantes silvestres de Menorca per jardineria sostenible, de baix manteniment.

- Plantes aromàtiques i culinàries.
- Arbres de fruita varietats locals de Menorca.
- Llavors i planters d'horta ecològics de varietats locals.
- Ramells antics de Menorca per patis i porxades.
- Plantes aquàtiques per sistemes de depuració d'aigua (filtres verds).
- Producció de planta per a reforestacions.
- Terra per fer planters i per a testos, amb certificar ecològic.
- Una extensa gamma de productes fitosanitaris ecològics fets a base d'extractes de plantes, minerals i animals, per cuidar l'hort i el jardí.
- Testos i safates d'alvèols per a planters.

Des de l'Associació ofereixen el disseny i construcció de jardins sostenibles de baix cost de manteniment, la conservació i manteniment de jardins i àrees verdes, la reconversió de jardins convencionals a jardins de baix manteniment, construcció de filtres verds, per a depurar aigües residuals, activitats i cursos de formació de jardineria i horta i la regeneració ambiental i paisatgística de zones degradades.

Tot i que el projecte és deficitari, des de l'Associació es treballa per seguir creixent cap a model econòmic sostenible i respectuós amb el medi ambient.

PROJECTES ASSOCIATS:

Des de el projecte de Es Viver, han anat naixent diferents iniciatives per donar resposta a les necessitats que van sorgint, un dels exemples és el projecte de Filtres Verds.

L'objectiu és reduir la contaminació de nitrats als aqüífers, reutilitzar l'aigua per al reg de jardins o per a la neteja i disposar d'un sistema de depuració sense costos de manteniment. En el cas de la iniciativa de Filtres Verds, no hi ha socis i els voluntaris de Es Viver no solen intervenir. El conjunt de col·lectius que sustenten, alimenten, mantenen i enriqueixen i fan créixer el projecte, provenen del GOB i de la iniciativa de Es Viver. Els usuaris que es beneficien són els propietaris de finques que decideixen adquirir el producte i, en general ofereixen un benefici al conjunt de la població menorquina reduint la contaminació dels aqüífers. El pressupost gestionat prové, també, de Es Viver. Els proveïdors amb els quals es treballa són tots d'àmbit local, aproximadament uns 3 o 4, entre manobres, materials de construcció, transportistes... però el volum no el tenen quantificat.

Els clients que actualment han adquirit un Filtre Verd són 15. Però hi ha projectes que s'estan negociant i que, per tant, en els pròxims mesos es preveu que la xifra s'incrementarà. Una ordenança municipal que obligués als propietaris de tenir clavegueram, suposaria un important increment del producte.

Un altre projecte que neix d'algunes necessitat que sorgeixen de Es Viver de Plantes

de Menorca és Jardineria. La quantificació està integrada dins el projecte de Es Viver amb l'objectiu de potenciar una jardineria sense problemes pel medi ambient i fàcil de mantenir. També, des de Es Viver neix el projecte d'Horta, tots ells amb l'objectiu comú d'apostar per una economia sostenible econòmica i socialment.

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE SOCIS:

Actualment l'Associació compta amb 23 socis (dades del 2015).

NOMBRE DE TREBALLADORS:

1 persona (Home).

USUARIS/BENEFICIARIS:

Tota la població de Menorca

PRESSUPOST GESTIONAT:

75.000 € (Dades any 2015)

BENEFICI ECONÒMIC:

2.900 € (2015); 900€ (2014); -14.600 € (2013)

BENEFICIS SOCIALS:

El nivell de desenvolupament social que aporta el projecte des Viver de Plantes de Menorca, es pot quantificar a partir de diferents ítems per poder valorar quin és el benefici social que aporta aquesta iniciativa a la població de Menorca. Un projecte o producte aporta un benefici social quan millora, en major o menor mesura, la qualitat de vida de la població. És un benefici que s'aporta a la societat sense que aquest es pugui valorar d'una manera quantitativa, sinó d'una manera qualitativa, quantificant una sèrie d'ítems que cada projecte aporta a la societat. Aquest projecte, amb la realització de cursos de formació i activitats de jardineria i horta, consciència a la població del respecte que cal tenir del medi ambient, de manera que la societat es responsabilitza amb el territori. Aquelles **empreses que estan conscienciades i compromeses amb la sostenibilitat ambiental i en reduir la petjada ecològica**, són empreses que aporten un benefici social.

Un altre ítem que aporta benefici social a la població, són aquells projectes que **aporten una millora en la relació entre la població i el territori**, conscienciant-los de la necessitat **d'apostar per un decreixement econòmic i per una economia local i sostenible. El respecte pel territori** és un ítem essencial per a quantificar el grau de benefici social que aporta un projecte. Per tant, Es Viver de Plantes de

Menorca, amb l' objectiu de conscienciar a la població en la necessitat de reduir l'impacta ambiental en tots els components del sistema, estan aportant un benefici social.

D'altra banda, el projecte ha generat 1 lloc de treball, amb una adequada qualitat en el treball, oferint conciliació del treball amb la vida familiar, un ítem molt important a tenir en compte com a benefici social.

QUALITAT DEL TREBALL:

Actualment hi ha una persona contractada 40 hores setmanals amb contracte fixe.

PROVEÏDORS:

Actualment els proveïdors amb els quals treballen són uns 14, aproximadament. 7 dels quals són de Menorca i la resta de Catalunya i València. Tots ells conscienciats amb el medi ambient. Per tant, Es Viver de Plantes de Menorca, aposta per proveïdors locals i de proximitat i per un consum responsable.

CLIENTS:

Uns 25 clients de jardineria i filtres verds. Unes 1500 visites a l'any visiten el viver en horari de venda, però no s'ha quantificat quantes d'elles compren.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per el GOB

Taula 3.2: Descripció i quantificació del projecte del GOB: Custòdia Agrària

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> GOB Menorca
<u>NATURALESIA/FORMA JURÍDICA:</u> Associació
<u>NOM DEL PROJECTE:</u> Custòdia Agrària
<u>ANY D'INICI:</u> El projecte s'inicia l'any 2003
<u>FINALITAT O OBJECTIU:</u> És una inciativa del GOB, que té per objectiu ajudar a assolir una economia realment sostenible, la qual cosa implica necessàriament fer compatibles les activitats humanes

amb els valors ambientals. Fomentar i reconèixer les bones pràctiques en la gestió agrària de cara al manteniment dels valors ambientals, la biodiversitat i el paisatge, mitjançant acords de col·laboració. En societats com la nostra, on les necessitats bàsiques estan cobertes i on una gran part de les matèries primeres són importades, en molts casos, a altres països, l'activitat agrària està canviant cap a altres objectius. Aspectes com la garantia alimentària o el manteniment de valors naturals, són alguns dels objectius que en el cas europeu recull la recent reforma de la Política Agrària Comunitària i que preocupen la gran majoria de ciutadans comunitaris. La finalitat principal de Custòdia Agrària és implicar a tots els agents privats en la sostenibilitat. Propietaris i gestors dels espais agraris, actuals o potencials, poden incorporar-se a la gestió responsable dels seus territoris i aconseguir suports socials des de diferents vessants, a través d'acords de custòdia.

ORIGEN:

El projecte de Custòdia agrària és una iniciativa del GOB que neix per recuperar la iniciativa privada i voluntària en la conservació dels valors ambientals. Sorgeix la possibilitat de l'Acord de Pràctiques agràries Sostenibles, un acord voluntari entre la finca privada i una entitat conservadora del medi ambient, per tal de cercar una ajuda mútua que beneficiï els objectius d'ambdues parts.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ:

La societat actual té una evolució ràpida i complexa. Els problemes que sorgeixen de la pressió humana sobre el territori cal tractar-los de diferents maneres. Deixar la responsabilitat de les solucions a les mans de les institucions públiques és, probablement, un error. La filosofia de Custòdia del Territori pretén recuperar la iniciativa privada i voluntària en la conservació dels valors ambientals.

La segona línia d'activitat humana al litoral, situada a la part interior de les zones turístiques i nuclis tradicionals de costa, concentra uns territoris que, fins fa poques dècades, mantenien una activitat agrària tradicional, que modelava paisatges d'alt valor cultural i biològic. L'arribada del turisme deriva, entre d'altres, una intensificació de l'activitat immobiliària que, com a conseqüència provoca un abandonament progressiu de l'activitat econòmica basada en la gestió agrària d'aquesta franja plena de zones d'agricultura o ramaderia intensiva. Es va produint un deteriorament i homogeneïtzació progressiu del paisatge, el destí com a espai per a infraestructures, els efectes ambientals negatius a sòls, vegetació, aqüífers, cursos d'aigua i biodiversitat. Aquestes zones, humanitzades des de fa mil·lennis, es veuen greument alterades i repercuteixen negativament tant en la qualitat de la vida de les seves poblacions properes com en els atractius complementaris per a l'activitat turística.

Les polítiques públiques afronten reptes enormes en tot l'àmbit rural de l'Estat espanyol. La difícil competitivitat en un món globalitzat, els majors atractius turístics d'altres zones o sectors econòmics, el poc prestigi social dels sectors primaris, representen dificultats que no s'aconsegueixen revertir. Com ja s'esmentava anteriorment, l'objectiu és implicar al nombre més gran possible d'agents privats en la sostenibilitat. Actualment es tenen signats 27 d'acords de custòdia amb diferents finques a Menorca. El projecte té l'objectiu de superar aquesta xifra i incloure dins el

mercat social al nombre més gran de finques.

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE SOCIS:

Actualment són 40 socis

NOMBRE DE TREBALLADORS:

1 dona amb un contracte per obra i servei de 10 hores setmanals, un contracte que ha anat variant en funció del pressupost.

USUARIS/BENEFICIARIS:

Les 27 finques amb acord, i també tota la societat menorquina. Clients que compren productes de les finques.

PRESSUPOST GESTIONAT:

41.000 €, segons dades de l'any 2015.

BENEFICI ECONÒMIC:

2.000 €, segons dades de l'any 2015.

BENEFICIS SOCIALS:

Des del projecte de Custòdia Agrària tenen una sèrie de reptes amb l'objectiu d'oferir a la població menorquina beneficis socials. Per poder oferir-los tenen els següents reptes:

- Reptes **ambientals**: afrontar la degradació directa o homogeneïtzació del paisatge. Cercar fórmules de gestió que permetin recuperar la multi funcionalitat del sector agrari per a la permanència de la biodiversitat, així com les bones condicions de sòl i dels ecosistemes aquàtics.
- Reptes **culturals**: evitar la pèrdua d'elements etnològics i recuperar la seva utilitat quan sigui possible, realçar la figura de la dona a la cultura rural i frenar la pèrdua d'agrobiodiversitat (races autòctones, varietats locals).
- Reptes **socials**: augmentar el prestigi social del sector agrari d'acord amb el compromís de gestió responsable del territori, millorar les condicions de feina i de reconeixement per a cercar la renovació generacional i promoure nous jaciments d'ocupació en agricultura i ramaderia. Actualment, la població activa del sector agrari representa només un 2,7% de mitjana a les zones on es vol actuar, percentatge que difereix molt de la població activa del sector serveis que representa el 71,48%.

- Reptes **econòmics**: rendibilitzar l'activitat agrària per a disminuir la sensació d'improductivitat del territori, cercar la reorientació de l'explotació agrària cap a la auto producció que redueixi la necessitat de despeses, fomentar circuits de comercialització que permetin majors marges de benefici, localitzar nous nínxols de mercat per als productors de finques amb acord de custòdia. El pes del sector agrari sobre el Producte Interior Brut (PIB) de Menorca 1,7%, un valor que no reproduceix.

QUALITAT DEL TREBALL:

Els contractes que hi ha al projecte de Custòdia Agrària són de 10 hores setmanals per obra i servei. El contracte ha anat variant en funció del finançament. Pel que fa a la rotació laboral, la mateixa persona porta el projecte des de l'any 2007.

PROVEÏDORS:

No estan quantificats, però tots els proveïdors amb els quals es treballa són d'àmbit local i conscienciats amb el medi ambient i el respecte al territori. Aproximadament la despesa destinada a proveïdors ha estat d'uns 8.000 € aproximadament, segons dades de l'any 2015.

CLIENTS:

Costa definir el nombre de clients, ja que no els tenen quantificats. Per una banda hi ha les finques amb acord de custòdia, i per un altre hi ha els clients que compren els productes de les diferents finques. En definitiva, un paisatge ben conservat genera una clientela de persones conscienciades en el producte responsable i de proximitat, però no està quantificat quin és aquest nombre.

**Taula 3.3: Descripció i quantificació del projecte del GOB:
Centre de Recuperació de la Fauna**

DESCRIPCIÓ
<p><u>ENTITAT / EMPRESA:</u></p> <p>GOB Menorca</p>
<p><u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u></p> <p>Associació</p>
<p><u>NOM DEL PROJECTE:</u></p> <p>CENTRE DE RECUPERACIO DE LA FAUNA</p>
<p><u>ANY D'INICI:</u></p> <p>1998</p>
<p><u>FINALITAT O OBJECTIU:</u></p> <p>Tornar a la llibertat en condicions els animals silvestres accidentats. Pal·liar l'impacte directe de les infraestructures i activitats humanes sobre la fauna. Donar resposta a la necessitat social d'atendre els animals silvestres amb necessitats d'atenció.</p> <p><u>A partir de la filosofia de “conèixer és estimar”, s’ha definit els següents objectius específics:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Explicar com actuar davant un animal silvestre ferit. - Difondre tasques que es duen a terme al C.R - Donar a conèixer algunes de les espècies que arriben al centre i quines són les problemàtiques que pateixen. - Evidenciar les funcions principals que tenen els depredadors dins el medi natural - Explicar que són les espècies al·lòctones, què fer amb elles i quina problemàtica provoquen
<p><u>ORIGEN:</u></p> <p>El Centre de Recuperació de la Fauna neix per contribuir al manteniment de la biodiversitat zoològica de Menorca mitjançant l’assistència a la fauna silvestre accidentada o en perill i, paral·lelament, la tasca educativa i de conscienciació.</p>
<p><u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u></p> <p>L’any 1998 va néixer el Centre de Recuperació de la Fauna. Disposen d’un espai de vol, que facilita la rehabilitació d’exemplars d’ocells que necessiten recuperar la plena capacitat de volar, i també d’un espai on viuen els animals que, per causa de les seves disminucions, no poden ser alliberats de nou a la natura. També es mantenen</p>

les tortugues al·lòctones, que no es poden alliberar al medi natural. Unes tanques es mantenen temporalment les tortugues de terra que han estat en captivitat i ens són entregades per tornar-les a la llibertat. El centre organitza jornades de voluntariat obertes a la participació de les persones que vulguin col·laborar en el manteniment i la millora de les instal·lacions.

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

50

NOMBRE DE TREBALLADORS:

1 Home

USUARIS/BENEFICIARIS:

Tota la societat menorquina

PRESSUPOST GESTIONAT:

30.150 €

BENEFICI ECONÒMIC:

L'últim exercici (2015) el benefici va ser 0.

BENEFICIS SOCIALS:

La població de Menorca en conjunt es beneficia d'aquests tipus d'iniciatives socials. El centre permet la visita organitzada de centres escolars, ja que entenen que en un percentatge molt elevat, la recuperació d'animals accidentats pot tenir com a prioritat el vessant educatiu, que en aquest aspecte no es trobava coberta a Menorca.

Des del Centre de Recuperació de Fauna Silvestre, contribuint al manteniment de la biodiversitat zoològica de Menorca, aporta beneficis socials a la població menorquina, no només a través de l'educació als infants sinó, també, apostant per recuperar la qualitat ambiental planificant i gestionant de manera adequada el territori.

QUALITAT DEL TREBALL:

El contracte laboral que té la persona encarregada del projecte és fix mig any amb un contracte de mitja jornada i, mig any a jornada completa.

PROVEÏDORS:

Sense Dades

CLIENTS:

Sense Dades

**Taula 3.4: Descripció i quantificació del projecte del
 GOB: Cursos Naturalístics per a Guies Turístics i
 Excursionistes**

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> GOB Menorca
<u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u> Associació
<u>NOM DEL PROJECTE:</u> CURSOS NATURALÍSTICS PER A GUIES TURÍSTICS I EXCURSIONISTES
<u>ANY D'INICI:</u> Any 2012
<u>FINALITAT O OBJECTIU:</u> Formar professionals del turisme o gent que freqüenta la natura en aspectes naturalístics, com geologia, fauna i flora. Remarcant els valors naturals de Menorca i fomentar bones pràctiques per a mantenir-los.
<u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u> El turisme actiu, en contacte amb el medi natural i que cerca autenticitat en les experiències i emocions, cada vegada té més pes. A Menorca hi ha hagut un auge des que el Camí de Cavalls s'ha convertit en reclam turístic. Aquesta activitat té, però, dues cares. Per una banda, és molt positiu que es viatgi a Menorca pel seu entorn natural; per l'altra, unes males pràctiques poden degradar ràpidament l'atractiu que venem. El GOB, gradualment, organitza cursos de formació ambiental, enfocat a guies turístics i excursionistes o, a qualsevol persona interessada en la temàtica que s'ofereix a cada curs, amb la finalitat que coneguin les problemàtiques que afecten el medi ambient de Menorca, puguin transmetre valors naturals i divulguin bones pràctiques per a conservar-los. Fins a la data s'organitzen un o dos cursos l'any i a cadascun d'ells participen unes 25 persones, aproximadament.
QUANTIFICACIÓ
<u>NOMBRE DE TREBALLADORS:</u> Per a aquest projecte no s'ha contractat específicament a ningú.
<u>USUARIS/BENEFICIARIS:</u> Guies turístics, excursionistes, educadors i, en definitiva, qualsevol persona

interessada en la temàtica que s'ofereix.

PRESSUPOST GESTIONAT:

1.000 € per curs, aproximadament.

BENEFICI ECONÒMIC:

El benefici econòmic que genera aquest projecte és destinat, únicament a cobrir el cost de cada curs.

BENEFICIS SOCIALS:

Des de l'entitat es cerquen solucions viables per als problemes ambientals. La població té, però, la responsabilitat final de posar-les en practica i contribuir a la transformació social vers un model de vida més sostenible i més respectuós amb l'entorn natural. Quantificar, encara que sigui d'una manera aproximada, quin és el benefici social que aporta un projecte com aquest, és quelcom difícil. Però cal destacar que la conscienciació que es fa als professionals que s'encarreguen de difondre els valors naturals i paisatgístics de Menorca a través dels cursos, és una eina molt important per aportar un benefici social al conjunt de la població menorquina, ja que es contribueix al fet que la pressió que produeix el sector turístic sobre l'illa sigui més respectuós amb el medi ambient. Donar a conèixer i entendre els valors naturals que ens anem trobant en les excursions enriqueix considerablement l'experiència i propicia actituds favorables de respecte cap a l'entorn natural que es visita. Cada cop més, es veu incrementat el turisme de natura, per tant, la iniciativa de formar als guies turístics aporta un gran valor social, ja que fomenta al respecte pel territori i això, té com a resultat un valor social del qual es beneficia el conjunt de la població.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per el GOB

Taula 4: Descripció i quantificació de Cooperativa San Crispín

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> Cooperativa Sant Crispin
<u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u> Cooperativa
<u>ANY D'INICI:</u> 1953
<u>FINALITAT O OBJECTIU:</u> Actualment la cooperativa té per finalitat proveir aliments i productes de la llar a la població d'Alaior, Es Migjorn Gran i al conjunt de Menorca des del compromís social i ambiental amb els seus socis, clients, treballadors i proveïdors. A més, pretén potenciar entre els seus consumidors el consum responsable, afavorint els productes frescos, locals, ecològics i de comerç just.
<u>ORIGEN:</u> La Cooperativa San Crispín es va fundar dia 13 de juny de l'any 1953. En aquells moments, el país patia una època convulsa afectada de ple per la postguerra. Es dibuixava una situació social, econòmica i laboral de penúria. Els preus dels productes de primera necessitat patien increments constants i les economies familiars es ressentien. Fou en aquest marc quan el gremi de la pell decidí estudiar el cas del comerç a Alaior per tal de combatre la feblesa econòmica dels assalariats. D'aquí sorgí la creació de la cooperativa.
<u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u> La Cooperativa San Crispín és la major cooperativa de consumidors i usuaris de les Illes Balears, amb més de 3.000 socis i amb quatre centres comercials. La seva aposta des del model cooperatiu per la responsabilitat social corporativa posa l'accent en un sistema de gestió empresarial diferenciat. Un model que apel·la als consumidors a fer una compra basa en els valors, sense perdre la vista a la competitivitat del mercat. A diferència d'altres cooperatives, no està conformada per una unió de productors sinó per una unió de socis consumidors que lliurement fan pinya per un consum diferenciat. A banda dels productes bàsics d'alimentació, privilegia una oferta específica de productes locals d'agricultura ecològica, donant suport als productors locals a través de la promoció i venda en capçaleres destacades. Així mateix, es dedica als productes de comerç just S'altra Senalla, fruit de la col·laboració amb Càritas. I, al mateix temps, treballen amb productes específics per a persones celíiaques i diabètiques, responnent a les demandes d'entitats d'aquest àmbit, amb les quals ha firmat acords específics de promoció.

PROJECTES ASSOCIATS:

Cap

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE SOCIS:

Entre 3.000 i 3.200, aproximadament.

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

Les persones que col·laboren com a voluntaris són el Consell Rector, actualment són 10 persones.

NOMBRE DE TREBALLADORS:

37 persones (30 dones i 7 homes). Durant els mesos d'estiu es contracten a estudiants amb un contracte de 3 mesos.

QUALITAT EN EL TREBALL:

De les 37 persones que hi ha actualment contractades, totes elles tenen un contracte fixa. Depenent de la realitat personal de cada persona i amb l'objectiu d'adaptar-se a la situació personal de cada treballador i que pugui conciliar la vida familiar amb la laboral, hi ha diferent tipus de contractes.

BENEFICI ECONÒMIC:

Actualment la Cooperativa Sant Crispin és deficitària. Arribada la crisi econòmica, la Cooperativa va decidir no aplicar cap ERE als seus treballadors, així com tampoc acomiadar a ningú. Motiu pel qual, actualment l'exercici l'han tancat amb pèrdues. Pel fet de considerar-se una empresa d'economia social, no consideren ètic acomiadar a cap treballador. Actualment tenen un Pla de Viabilitat amb una duració de 3 anys, amb el qual preveuen poder obtenir benefici econòmic, el qual anirà destinat a millores a la Cooperativa.

BENEFICIS SOCIALS:

Per una banda, proporciona treball i de qualitat, amb un model de gestió empresarial basat en criteris socials i ambientals. Per altra banda, potencia el consum de productes locals, frescos, ecològics i de comerç just, beneficiant als productors i indústries agroalimentàries locals i al comerç internacional basat en criteris socials.

PROVEÏDORS:

No els tenen quantificats, però aposten pel producte local i ecològic. Afirmen, però, que també tenen productes que provenen de fora de Menorca, ja que volen oferir tot tipus de productes als seus clients.

CLIENTS:

El 80% són socis i un 20% són clients que entren a comprar a la Cooperativa sense ser socis.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Cooperativa de Consum San Crispín

Taula 5: Descripció i quantificació de Grup Local Som Energia Menorca

DESCRIPCIÓ
<p><u>ENTITAT / EMPRESA:</u></p> <p>SOM ENERGIA</p>
<p><u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u></p> <p>COOPERATIVA</p>
<p><u>NOM DEL PROJECTE:</u></p> <p>GRUP LOCAL SOM ENERGIA MENORCA</p>
<p><u>ANY D'INICI:</u></p> <p>2012</p>
<p><u>FINALITAT O OBJECTIU:</u></p> <p>El model energètic actual basat en combustibles fòssils és insostenible. Som Energia, és una comercialitzadora independent i compromesa a impulsar un model 100% renovable. La cooperativa està al servei dels socis i les sòcies d'una manera eficient, transparent i responsable. Els seus objectius principals són: Impulsar un model energètic renovable, eficient i en mans de la ciutadania, afavorir el creixement d'una economia més social i solidària, trencar amb l'oligopoli energètic existent, participar d'un moviment social transformador i per una informació transparent i amb un tracte directe.</p> <p>Els objectius de grup local de Menorca es podrien resumir segons els següents punts:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Difusió del model de Som Energia i captació de socis
- Assessorament a socis i socis potencials en el procés d'alta, tarifa i factura elèctrica
- Realització d'actes de divulgació, sensibilització i debat relacionats amb l'energia: mercat elèctric, factura elèctrica, crisi energètica, canvi climàtic, energies renovables...
- Participació en jornades, debats i altres actes públics i defensa dels valors de la

cooperativa davant medis i administracions locals

- Vincle de contacte i participació dels socis amb l'estructura estatal, principalment a partir de la coordinació de la retransmissió d'assemblees generals de socis per videoconferència
- Col·laboració amb el teixit associatiu menorquí
- Recerca i potenciació de projectes d'energies renovables a Menorca amb inversió i participació ciutadana, o que poguessin ser duts a terme per la cooperativa

ORIGEN:

L'any 2012, a partir d'un breu curs sobre energia en què es va parlar de la Cooperativa Som Energia, un grup de persones preocupades per la sostenibilitat ambiental inicien la creació del Grup Local Som Energia Menorca amb l'objectiu de promoure les energies renovables.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ:

Actualment el Grup Local Som Energia Menorca segueix la seva tasca divulgativa amb l'objectiu de conscienciar a la població dels impactes negatius de l'actual model energètic basat en combustibles fòssils i la necessària transició cap a un model més just i sostenible a partir d'energies renovables, així com en l'important paper de la ciutadania en aquesta transició, a partir d'iniciatives com Som Energia.

Mentre el nombre de socis i sòcies continua augmentant progressivament, es procura també sumar més potencial humà que recolzi el projecte i s'impliqui en impulsar la iniciativa a través del grup local. El teixit social és clau per augmentar la conscienciació ciutadana i potenciar la transició cap a un model energètic sostenible ambiental i socialment.

QUANTIFICACIÓ

NOMBRE DE SOCIS:

183 a Menorca, a dia 02/06/16 (més de 26.000 arreu de l'Estat).

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

Entre 15 i 20 persones, aproximadament.

NOMBRE DE TREBALLADORS:

Actualment no hi ha cap persona contractada al Grup Local Som Energia Menorca. En l'àmbit de La cooperativa estatal són 28 treballadors.

BASE SOCIAL:

No quantificada

PRESSUPOST GESTIONAT:

El pressupost és molt minso. Únicament s'ofereixen ajudes econòmiques que no superen els 400 euros anuals, per subvencionar els diferents actes que s'organitzen per difondre el projecte a la població de Menorca.

BENEFICI ECONÒMIC:

Concretament, Grup Local Som Energia Menorca, no té cap benefici econòmic, ans al contrari, es deficitari.

La Cooperativa Som Energia, amb la seu a la província de Girona, a Catalunya, l'any 2013 va tenir un benefici de 692.000 €.

BENEFICIS SOCIALS:

L'any 2012, Som Energia va elaborar un Balanç social per quantificar quin era el benefici social del projecte. Des del Grup Local Som Energia Menorca es valora que els beneficis socials que aporten a la població de Menorca és:

- Reducció en la petjada ecològica
- Reducció de la dependència dels combustibles fòssils (energètica i estratègica, però també econòmica, especialment a Menorca)
- Participació ciutadana en el canvi de model energètic, afavorint la inversió col·lectiva en projectes d'energies renovables
- Democratització, transparència i criteris ètics i socials en un sector tradicionalment opac i centrat en la maximització del lucre com és el de l'energia.
- Coneixement i eines per un millor enteniment i gestió de la despesa elèctrica domèstica.
- Potenciació de la cultura de la cooperació, cada cop més necessària en un món de recursos minvants.
- Apropament de la problemàtica energètica a la ciutadania, perquè entengui la importància de la transició de model i formi part de la cooperativa.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Grup Local Som Energia Menorca

Taula 6: Descripció i quantificació de VSF Justícia Alimentària Global: Alimentació

DESCRIPCIÓ
<p><u>ENTITAT / EMPRESA:</u></p> <p>VSF Justícia Alimentària Global</p>
<p><u>NATURALES/FORMA JURÍDICA:</u></p> <p>Associació</p>
<p><u>NOM DEL PROJECTE:</u></p> <p>Alimentació</p>
<p><u>ANY D'INICI:</u></p> <p>L'any 2010 s'inicia el projecte dirigit a Centres d'Educació Primària. Des de l'any 2014 estan treballant a Centres d'Educació Secundària. El projecte finalitza l'any 2018.</p>
<p><u>FINALITAT O OBJECTIU:</u></p> <p>Programa destinat a la comunitat educativa (docents, alumnat i famílies) per a proposar accions que generin un coneixement, presa de consciència i canvis d'actitud entorn de l'actual model agroalimentari. Creació de la Xarxa d'Escoles per un Món Rural Viu.</p>
<p><u>ORIGEN:</u></p> <p>Parteix de l'escola com eix d'actuació per a reflexionar sobre la nostra alimentació i com aquesta afecta a l'entorn, la salut i les condicions de vida de les persones i la comunitat, tant del sud com del nord. S'ha treballat a primària i secundària. Finançat per l'AECID.</p>
<p><u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u></p> <p>Actualment el projecte s'està desenvolupant a quatre comunitats autònomes de l'estat espanyol a centres educatius de secundària, i la Xarxa d'Escoles per un Món Rural Viu està formada per més de 80 centres (tant de primària com secundària).</p>
QUANTIFICACIÓ
<p><u>NOMBRE DE SOCIS:</u></p> <p>La delegació de les Illes Balears té 29 sòcies i socis (14 dones i 15 homes) a desembre 2015.</p>

NOMBRE DE VOLUNTARIS:

Menorca compte amb 3 persones voluntàries (1 dona i 2 homes).

NOMBRE DE TREBALLADORS:

1 persona (dona).

USUARIS/BENEFICIARIS:

Actualment la població en general amb les actuacions de sensibilització, i la comunitat educativa.

PRESSUPOST GESTIONAT:

El projecte d'Alimentació és en l'àmbit estatal, es treballa a diferents comunitats autònomes, és finançat per l'AECID (Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament).

BENEFICI ECONÒMIC:

És una entitat sense ànim de lucre que no genera cap tipus de benefici econòmic.

BENEFICIS SOCIALS:

L'objectiu de l'associació és poder aportar beneficis socials a la població de Menorca. Des del projecte es treballa per sensibilitzar sobre la problemàtica de l'alimentació i els impactes de l'actual model agroalimentari, oferint l'alternativa de la sobirania alimentària (fomentar el consum de productes de proximitat, i respectuosos ambientalment i socialment). Aquest són, per tant, els beneficis socials que el projecte Alimentació de VSF Justícia Alimentària Global aporta a la població.

QUALITAT DEL TREBALL:

Actualment hi ha una persona treballant amb un contracte laboral de 30 h setmanals. L'horari que fa la persona contractada és d'horari de matí. La política laboral de l'entitat té en compte la conciliació familiar en diferents apartats.

PROVEÏDORS:

Bàsicament són proveïdors de materials d'oficina o per a tallers, i sempre s'adquireixen a establiments locals.

Taula 6.1: Descripció i quantificació de VSF: El Sucre

DESCRIPCIÓ
<u>ENTITAT / EMPRESA:</u> VSF Justícia Alimentària Global
<u>NATURALES/A/FORMA JURÍDICA:</u> Associació
<u>NOM DEL PROJECTE:</u> El Sucre
<u>ANY D'INICI:</u> 2016
<u>FINALITAT O OBJECTIU:</u> Sensibilitzar i generar consciència crítica a la població en general i, en especial docents i alumnat dels centres educatius, sobre les conseqüències del model agroalimentari actual, visualitzant els impactes a través de l'estudi del cas concret del sucre.
<u>ORIGEN:</u> El 2014 es va presentar la campanya 25 grams a escala estatal amb una molt bona acollida per part de la població i una forta repercussió i difusió a mitjans de comunicació. Aquest projecte finançat per la Direcció General de Cooperació del Govern Balear ha permès la presentació de la campanya a les Illes Balears.
<u>ESTAT DE LA QÜESTIÓ:</u> Actualment el projecte s'ha desenvolupat en un 75% i finalitzarà el novembre de 2016.
QUANTIFICACIÓ
<u>NOMBRE DE SOCIS:</u> La delegació de les Illes Balears té 29 sòcies i socis (14 dones i 15 homes) a desembre 2015.
<u>NOMBRE DE VOLUNTARIS:</u> Menorca compte amb 3 persones voluntàries (1 dona i 2 homes).

NOMBRE DE TREBALLADORS:

1 Dona.

USUARIS/BENEFICIARIS:

Actualment la població en general amb les actuacions de sensibilització, i la comunitat educativa de les Illes Balears.

PRESSUPOST GESTIONAT:

24.947,5 €

BENEFICI ECONÒMIC:

És una entitat sense ànim de lucre que no genera cap tipus de benefici econòmic.

BENEFICIS SOCIALS:

L'objectiu és la sensibilització a la població en general sobre l'actual model agroalimentari a través del sucre, mostrant els impactes generats en la producció, la transformació, la distribució i el consum d'aquest producte. S'ofereix l'alternativa de la sobirania alimentària (fomentar el consum de productes de proximitat, i respectuosos ambientalment i socialment).

QUALITAT DEL TREBALL:

Actualment hi ha una persona treballant amb un contracte laboral de 20h de suport en les activitats a Mallorca. El projecte té una durada de 10 mesos i, l'horari és de matí. La política laboral de l'entitat té en compte la conciliació familiar en diferents apartats.

PROVEÏDORS:

Bàsicament són proveïdors de materials d'oficina o per a tallers, i sempre s'adquireixen a establiments locals.

Taula 7: Taula resum. Quantificació de les iniciatives estudiades

TREBALLADORS	125 Persones
SOCIS	4.982 Persones
VOLUNTARIS	15.829 Persones
PRESSUPOST GESTIONAT	3.038.038 €
BENEFICI ECONÒMIC	2.037.308 €

Com es pot observar a la taula 7, a Menorca l'economia social té un paper important dins l'economia menorquina. Un 17% (aproximadament) de la població menorquina col·labora com a voluntari/a, amb les iniciatives analitzades en aquest estudi. Una dada representativa que cal tenir en compte a l'hora d'iniciar un debat en relació a l'economia social a Menorca.

CONCLUSIONS I
FUTURES
LÍNIES
D'INVESTIGACIÓ

CONCLUSIONS I FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

Aquest treball s'ha centrat en l'estudi d'alguns moviments d'economia social i complementària al capitalisme que existeixen actualment al territori menorquí. Concretament s'ha centrat en les empreses, entitats, institucions i iniciatives que formen part de Mercat Social Illes Balears a Menorca. Una xarxa que incorpora valors ecològics, socials i ètics en les seves decisions de finançament, producció, distribució i consum, amb l'objectiu de contribuir des de l'economia a una societat basada en els valors democràtics, ecològics i solidaris i en el benestar del conjunt de la població.

En primer lloc la recerca ha començat per documentar el tema, centrat en economia social i solidària a Menorca, amb l'objectiu de conèixer quines empreses, entitats i iniciatives existeixen actualment al territori menorquí.

S'ha decidit, com ja s'esmentava anteriorment, centrar l'estudi en algunes de les iniciatives que formen part de Mercat Social Illes Balears a Menorca, ja que aglutina un bon nombre d'entitats representatives a l'illa. Seguidament, s'ha fet una introducció conceptual per tal d'introduir els diferents conceptes d'economia social i solidària, per poder-los, així, relacionar amb les entitats estudiades.

Com a resultat de la recerca presentada en aquest estudi, podem concloure que existeix un bon nombre d'iniciatives relacionades amb l'economia social i solidària a Menorca. Persones que han creat una xarxa a través de la qual volen contribuir a reduir la dependència que existeix actualment als combustibles fòssils i a les importacions de productes de primera necessitat. Totes les iniciatives analitzades tenen **un important grau d'implicació en el territori**, les quals coincideixen un principi ètic molt important: **el compromís a impulsar un canvi en el model econòmic basat en el respecte pel medi ambient, el territori, la seva gent i els seus costums, per poder assolir, així, un model sostenible social i ambientalment.**

Iniciatives com la del GOB Menorca, parlen d'**una economia protectora en un món on l'economia mana. És important donar suport** a aquelles activitats econòmiques que ajuden a conservar els valors que aporten una bona qualitat de vida a la població.

Menorca centra la seva economia, principalment, en el turisme. La seva demografia està fortament lligada amb la presència i la contínua arribada d'estrangers, un fet que afecta en gran mesura a l'economia de Menorca.

L'escriptor i filòsof d'origen menorquí, Albert Camus, va dir: **“Sens dubte cada generació es creu predestinada a refer el món. La meva sap, però, que no podia aconseguir-ho. Però la seva tasca és més complexa: consisteix a impedir que el món es desfaci”**. Doncs bé, **l'economia social i solidària**, és una manera d'impedir o evitar que el món acabi sent quelcom insostenible i sense qualitat de vida.

Iniciatives com la de Càritas Diocesana de Menorca **pretenen acompanyar a les persones en risc d'exclusió social en el procés de reinserció socio-laboral**. Organitzen tallers d'integració, tenen accions i mitjans educatius molt ben organitzats, amb l'objectiu de resoldre mancances socials i educatives que afecten els infants i adolescents d'entre 6 i 14 anys. Càritas Diocesana de Menorca, amb el programa d'Inclusió Social, ofereix un acompanyament a les persones més vulnerables de Menorca, treballant per aconseguir que aquestes persones puguin cobrir les seves necessitats bàsiques, per millorar els processos d'inserció social i fer un acompanyament més humà, ja que aquesta és la part essencial de la seva línia d'acció social.

Iniciatives com **l'Associació de Productors d'Agricultura**, estan aportant a Menorca tasques d'assessorament a productors, recuperació i tipificació de llavor autòctona de Menorca, així com d'altres petits projectes que aposten pel producte biològic i les varietats tradicionals per a consum habitual. Actuen d'intermediaris entre els productors i l'administració, **defensen, fomenten i divulguen l'agricultura ecològica i el patrimoni cultural del camp menorquí, aportant al territori un important desarrelament de la dependència les importacions i als combustibles fòssils**.

VSF Justícia Alimentària Global, és una associació formada per persones que creuen en la necessitat de canviar el sistema agroalimentari actual, el qual no aposta per les comunitats rurals i provoca un preocupant impacte ambiental i paisatgístic. VSF, aposta per una societat solidària, justa i equitativa a través d'una economia responsable. **Promouen un model de desenvolupament rural just, a favor de la sobirania alimentària i consciencien a la població de la necessitat de ser respectuosos amb el territori i sobre la necessitat d'una transformació social que aporti valors ètics a l'economia**. Disposen d'un equip humà, tant de voluntaris com de personal remunerat, que treballen perquè Menorca pugui fer créixer la seva economia sota una ètica de respecte pel territori. Rebutja una economia d'acumulació, on l'únic objectiu és aglutinar un gran nombre de turistes, sense tenir en compte aspectes importants per a la població menorquina i les seves empreses i entitats.

Menorca disposa d'un bon teixit associatiu. Les diferents entitats i empreses que hi ha col·laborat en aquest estudi, coincideixen en un objectiu comú: el respecte pel territori menorquí, la seva gent i el seu benestar. Grups com el Som Energia Menorca,

disposen un petit però implicat grup de persones preocupades pel territori i, concretament, per les energies renovables. El seu projecte depèn, en gran mesura, de la implicació per part de la població menorquina, ja que actualment són un grup reduït de persones que lluiten per aconseguir que Menorca aposti per les energies renovables. **Les entitats analitzades en aquest estudi, treballen de manera interdisciplinària. Molts dels seus projectes es donen suport mútuament per aconseguir uns resultats òptims.** Des del Grup Local Som Energia Menorca van engegar un projecte interdisciplinari sobre els límits del creixement, juntament amb les entitats: Entrepobles, Càritas i GOB i amb el suport del Fons Menorquí de Cooperació amb l'objectiu d'ajudar a integrar en els currículums de secundària l'estudi de la crisi energètica a la qual ens estem enfrontant i de la insostenibilitat del paradigma del creixement present en el nostre sistema econòmic i social. Tenen, per tant, un paper divulgatiu i de conscienciació molt important a Menorca.

Cal, però, una massa de gent implicada i conscienciada en la necessitat d'apostar per un producte local i de proximitat. Les iniciatives estudiades en aquest treball necessiten força humana, persones implicades i conscienciades en la necessitat d'una economia més social, més respectuosa i solidària.

Finalment, deixar constància que, Per falta de temps, en aquest estudi no ha sigut possible tractar tots els aspectes necessaris per analitzar l'economia social i solidària a Menorca. Per aquest motiu, considerem que s'haurien de tenir en consideració dos aspectes importants de cara a aprofundir en el seu coneixement. Per una banda, la inclusió de totes aquelles entitats, empreses i projectes que tenen relació amb l'economia social i solidària a Menorca, segons els principis descrits en l'apartat d'aproximació conceptual en el present estudi. Per altra banda, la realització d'un estudi des d'una perspectiva quantitativa, per poder conèixer en xifres quin és l'impacte que té actualment sobre el territori menorquí l'economia social i solidària i poder conèixer què representa per al conjunt de l'economia de Menorca.

“Molta gent petita, a llocs petits, fent coses petites, pot canviar el món”

Eduardo Galeano

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

- Albet, A. 2012. "Esquerdas a la ciutat capitalista: ferides i oportunitats".
- Colonya Caixa Pollença.
http://www.colonya.com/?id_submenu=0&id_menu=36&id_tipo=2&lng=ct [Consultat: 10/09/2016]
- Confederació de Cooperatives de Catalunya.
<http://www.cooperativescatalunya.coop/index.php/ca/> [Consulta: 20/07/2016]
- Consell Insular de Menorca. "Menorca, reserva de la biosfera". [consultat: 04/08/2016]
- Cooperativa Insular Ganadera de Menorca (Coinga). www.coinga.com
[consulta:10/09/2016]
- CRIC, 2013. " El paper de les iniciatives comunitàries en la transformació social".
[Consultat: 10/08/2016]
- Dot, E. I Pallarès, M.(2016). "Espacios económicos emergentes en Barcelona a partir de la economía social. El Poblenou y Sants, 2008-2015". Comunicación presentada a las VII Jornadas del Grupo de Trabajo de Geografía Económica. Asociación de Geógrafos Españoles. Santiago de Compostela, 6-8 de Julio de 2016. Pp. 1-6.
(http://scholar.harvard.edu/files/montserrat-pallares-barbera/files/espacios_economicos_emergentes_en_barcelona_a_partir_de_la_economia_social_dot_y_pallares.pdf).
- Editorial Menorca S.A. [consultat 25/08/2016]
<http://menorca.info/menorca/cultura/2012/550220/moviment-pobles-transicio.html>
- Estefania, J. (2001). "Nueva economía". Barcelona: Planeta.
- Estradé, S. Fullana, J. Pérez, M. (2009). " Context socioeconòmic de Menorca".
- Felber, C. (2014). "L'economia del bé comú". Barcelona:Miret.
- Fundació per a persones discapacitades de Menorca.
<http://www.fundaciodiscap.es/Contingut.aspx?IdPub=2100#> [Consultat: 05/08/2016]
- Generalitat de Catalunya. Departament d'Empresa i Coneixement.
http://treball.gencat.cat/ca/ambits/economia_social/ [Consulta 20/07/2016]
- Giner, S. (2011). "El futur del capitalisme". Barcelona: Edicions 62
- Govern de les Illes Balears. [Consulta: 04/08/2016]
<http://www.caib.es/sacmicrofront/index.do?mkey=M0809240918557270583>
- Heilbroner, R. (1996). *El capitalismo del siglo XXI. Barcelona: Peninsula*
- Hora Nova S.A <http://ultimahora.es/noticias/economico/2014/02/28/119041/segunda-oportunidad-para-queseria-menorquina-1.html> [consultat 02/09/2016]
- Instituto Nacional de Estadística. <http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=2910>
[Consulta: 04/08/2016]

- Jornada Internacional Interuniversitària d'Economia Social i Cooperativisme (JIIESC). (2015). "El País Basc, territori cooperatiu". <https://jiiesc.wordpress.com/2015/10/07/reportatge-el-pais-basc-territori-cooperatiu/> [Consultat: 02/08/2016]
- Del Río, Juan (2015). *Guia del movimiento en transición*. Barcelona: Catarata
- Martínez-Rodríguez, S. (2010). "Catalunya, un país de cooperatives". Estudi d'Aposta, SCCL. Escola de cooperativisme. file:///C:/Users/Montes%20i%20Garcia/Downloads/Catalunya_un_pais_de_cooperatives.pdf [Consultat 04/08/2016]
- Menorca. Org. (2016). <http://www.menorca.org/es/geografia-de-menorca/clima-menorca.html> [Consulta: 03/08/2016]
- Menorca Digital.com. <http://www.menorcadigital.com/> [consultat: 03/08/2016]
- Monzón, J.L. (2006): "Economía Social y conceptos afines: fronteras borrosas y ambigüedades conceptuales del tercer sector", CIRIEC-España, nº56, pp 9-24.
- Observatori Socioambiental de Menorca (2016). "Guia del paisatge de Menorca". <http://paisatge.obsam.cat/guia/economia.php> [Consulta: 04/08/2016]
- Observatori del Tercer Sector. <http://www.observatoritercersector.org/php/index.php?idioma=Ct> [Consulta: 04/08/2016]
- Parramon Ediciones, S.A. (2008). *"Atles bàsic d'economia"*. Barcelona: Parramon.
- Pérez, J.C. Etxezarreta, E. Guridi, L. (2008): "De qué hablamos cuando hablamos de Economía Social i Solidaria?" Eco-Cri, XI Jornadas de Economía Crítica. <http://www.caritasburgos.es/documentos/documentacion/12-Econom%C3%ADa%20social%20y%20solidaria.pdf> [Consulta: 02/08/2016]
- Promovem el Finançament Ètic i Solidari, 2016. <http://fets.org/es/principios-eticos/> [Consulta: 27/07/2016]
- Suriñach, R.. (2012). "El paper de les iniciatives comunitàries en la transformació social". *Opcions*. 39. <http://opcions.org/node/2191/download-pdf>
- Wikipedia. www.wikipedia.org [consulta 20/07/2016]